

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü

Seramik Anasanat Dalı

**KİLDEN YAPILAN UYGULAMALAR YOLUYLA
7-10 YAŞ ARALIĞINDAKİ DOWN SENDROMLU ÇOCUKLARA
BECERİKAZANDIRILMASI**

Caner YEDİKARDEŞ

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2014

**KİLDEN YAPILAN UYGULAMALAR YOLUYLA 7-10 YAŞ ARALIĞINDAKİ
DOWN SENDROMLU ÇOCUKLARA BECERİ KAZANDIRILMASI**

Caner Yedikardeş

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü

Seramik Anasanat Dalı

Yüksek Lisans Tezi

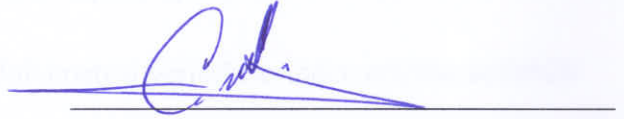
Ankara, 2014

KABUL VE ONAY

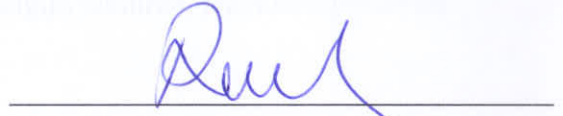
Caner Yedikardeş tarafından hazırlanan “Kilden Yapılan Uygulamalar Yoluyla 7-10 Yaş Aralığındaki Down Sendromlu Çocuklara Beceri Kazandırılması” başlıklı bu çalışma, 26 Haziran 2014 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

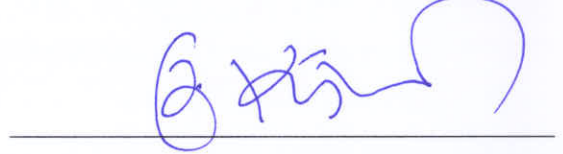
Prof. Dr. Meltem YILMAZ (Başkan)

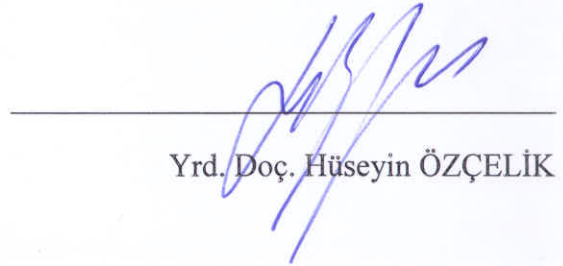
Prof. Dr. Candan TERVIEL (Danışman)

Prof. Refa EMRALİ

Doç. Tuğrul Emre FEYZOĞLU

Yrd. Doç. Hüseyin ÖZÇELİK

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

Prof. Türev BERKİ

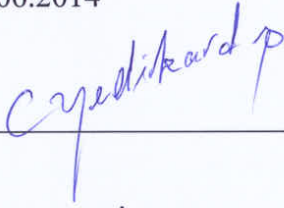
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

26.06.2014

Caner YEDİKARDEŞ

TEŞEKKÜR

Bu araştırma başlıktan da anlaşılacağı gibi, sanat eğitimi perspektifinde down sendromlu bir örneklem grubuna yönelik sanatsal bir dil olan seramiğin ana malzemesi kil ile özel eğitim alanında programlı ve sürdürülebilir nitelikte uygulama yapılabilmesi için model bir araştırma olarak çalışılmıştır. Her şeyden önce toplumsal sorumluluğu gerektiren böyle bir çalışmanın gerçekleşmesinde katkılarını, desteklerini hiç esirgemeyen ve bu araştırmanın oluşmasında önemli bir rol alan, başta danışmanım, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümü Başkanı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Candan Terviel'e; tezin başlangıç aşamasında katkı ve eleştirileriyle destek olan ve çalışmanın yönünü çizerek danışmanlık yapan Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Berrin Baydık'a ve uygulama çalışmasına esas olan kurumlara ulaşma konusunda büyük desteği olan Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümü Öğretim Görevlisi Funda Susamoğlu'na; down sendromlu çocuklarla yapılan tüm kil uygulamaların pişirilmesi ve sergiye hazır hale getirilmesi konusunda yardımdan kaçınmayan Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Seramik Bölümü Araştırma Görevlisi İlhan Marasalı'ya ve tez sürecinde örneklem grubuna kaynaştırma örneği konusunda büyük katkılar sağlayarak destekleyen Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Meltem Yılmaz'a; bu araştırmanın çocuklara olumlu etkiler bırakacağına inanan ve okullarını araştırma için açan GATA Özel Eğitim Okulu ve Rehabilitasyon Merkezi, Fayda Özel Eğitim Okulu ve Rehabilitasyon Merkezinin tüm çalışanlarına; kille kurdukları diyalogla bu araştırmanın sonuçlanmasını sağlayan, çocuklarımıza ve ailelerine verdikleri büyük katkı, umut ve mutluluk için yürekten teşekkür ediyorum.

Caner Yedikardeş

ÖZET

YEDİKARDEŞ, Caner. Kilden Yapılan Uygulamalar Yoluyla 7-10 Yaş Aralığındaki Down Sendromlu Çocuklara Beceri Kazandırılması, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2014.

Down sendromlu çocuklar; normal gelişim gösteren çocuklarla aynı gelişim aşamalarında ilerlemelerine rağmen genetik farklılıktan dolayı, özellikle zihinsel süreç ve motor becerileri yönünden gelişimleri geri kalmaktadır. Çevrelerinde gerekli hareket ve egzersiz ortamını yakalayamamış olmalarının ve beraberinde sahip oldukları fizyolojik özellikleri nedeniyle de motor becerilerde görülen performans düşüklüğünün bir sonucu olarak toplumda genellikle en alt seviyede ve sınırlanmış yaşam becerisi göstermektedirler. Sanat eğitiminin en temel özelliklerinden biri her yaşta ve her durumda yapılabilecek sanat çalışmaları ile yaşam kalitesini arttırmak ve bireylerin kendini gerçekleştirmesini sağlayarak onları mutlu edebilmektir. Bu eğitim içinde yoğurma malzemeleri ve özellikle plastik kiler çok çeşitli amaçlarla kullanılabilir. “Kil; farkındalığı artırmada, estetik duyarlılığı uyandırmada, temizlik bilgisini vermede, sabırlı olmayı öğretmede, işbirliği ve güç birliği bilincini kazandırmada, çevresine karşı ilgili olmayı sağlamada ve daha sayılabilecek pek çok konuda etkilidir.”(Terwiel: 1999) Bu yararlar yanı sıra down sendromlu çocuklarla kil kullanılarak yapılan çalışmalar süreç olarak meşguliyet ve nitelikli zaman geçirme gibi yönlerden de büyük öneme sahiptir. Zihinsel engelli bireylerin yaşadığı çevre ile kurduğu ilişkilerin güçlenmesi ve bu güçlenme ile sanatsal bir dil olan seramiğin temel malzemesi kilin zihinsel engelli bireylerin yaşadıkları çevre ile ilişki kurmasında yaşamsal bir özelliğe sahip olabirliği düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler

Down Sendromu, Kil, Seramik, Sanat Eğitimi, Özel Eğitim, Beceri.

ABSTRACT

YEDİKARDEŞ, Caner. Skills Improvement through the Application of Clay in Children with Down Syndrome in the Age Range of 7-10, Master's Thesis, Ankara, 2014.

Although the children with Down's syndrome go forward in the same development stages with the children progress ingnornally, they stay behind especially in terms of mental process and motor skills development because of the genetic differences. Generally they show lowestand limited life skills in society as a result of peformance decrease which is seen in motor skills because of not having essential movement and exercise environment in their surrounding sandphysiological property. One of the most fundamental features of art education is to increase the quality of life with the art studies which can be done in every age and situation and to make them happy by providing self-realization. Kneading substances and plastic clay can be used forvarious purposes in this study. "Clay is effective on increasing awareness, arousing aestheticsen sibility, giving knowledge of cleaning, teaching to be patient, gaining the cooperation and collaboration, providing being interested in surrounding sandetc." (Terwiel: 1999) Furthermore, the studies done with the children with Down's syndrome by using clay have great importance in terms of busyness and spending quality time. It is considered that "clay" which is the basic material of ceramic may have a vital property for individuals with mental disabilities to communicate with their environment.

Key Words

Down's Syndrome, Clay, Ceramic, Art Education, Special Education, Skill.

KABUL VE ONAY	iii
BİLDİRİM	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
ÖNSÖZ	x
GİRİŞ	1
BÖLÜM I: DOWN SENDROMLU ÇOCUKLAR VE EĞİTİMİ	7
1.2. Down Sendromlu Çocuklar	7
1.2.1. Down Sendromlu Çocuklarla Eğitim	7
1.2.2 Down Sendromlu Çocuklarla Sanat Eğitimi	8
BÖLÜM II: DOWN SENDROMLU ÇOCUKLARDA BECERİ KAVRAMI	10
2.1. Beceri Kavramı	10
2.1.1. Kil ve Beceri Sürecine Kilin Katkıları	10
a) Kil ve Özellikleri	11
b) Beceri Sürecine Kilin Katkıları	11
2.2.1. Öz Bakım Becerileri	11
2.2.2. Psikomotor Becerileri	12
2.2.3. Sosyal Beceriler	14
2.2.4. Bilişsel Beceriler	15
2.2.5. Estetik Beceriler	18
BÖLÜM III: UYGULAMALAR	20
3.1. Özel Eğitim Alanında Öngörülen Kil Uygulamalar	20
(Down Sendromlular İçin Modül Dizisi)	20
3.2. Arda KARAKAŞ (7 YAŞ)	22

3.3. Mete DİZMAN (8 YAŞ).....	27
3.4. Beril KILINÇ (9 YAŞ).....	30
3.5. Eralp ERTAŞ (9 YAŞ).....	36
3.6. Umut UĞURCAN (10 YAŞ).....	39
3.7. İlayda AYVAZ (10 YAŞ).....	43
SONUÇ	47
KAYNAKÇA	54
EK1:FOTOĞRAFLAR DİZİNİ	56
1.1. Tez Çalışmalarının Yapıldığı Kurumlardan Görüntüler.....	56
1.2. Kaynaştırma Gruplarla Kilden Yapılan Uygulamalardan Görüntüler	58
1.3. Zihinsel Engellilerle Karma Grup Çalışmalarından Görüntüler.....	61
1.4. Yapılan Kil Uygulamalardan Çıkan Bazı Çalışmaların Görüntüleri.....	64
EK 2: 3rd WORLD CONFERENCE on DESIGN, ARTS AND EDUCATION- DAE-2014’teSunulan“7-10 Yaş Aralığında Down Sendromlu Çocuklarla Seramik Uygulamalar Üzerine Bir Araştırma” Başlıklı Makale	66
3rd WORLD CONFERENCE on DESIGN ARTS AND EDUCATION- DAE-2014: Presentation in 2014, “A Research on Ceramic Applications with Down Syndrome Children in the Age Range of 7-10” Article Titled.....	73
EK 3: TEZE İLİŞKİN ÖRNEKLEM GRUBUNUN AİLELERİNDEN ALINAN İZİN BELGELERİ	80

ÖNSÖZ

Bu araştırmanın yapılması fikri, 2010 yılından bu yana çeşitli özel eğitim kurumlarındaki down sendromlular ve otizmlilerle yapılan haftalık iki saatlik kiden yapılan uygulama çalışmalarının olumlu geri bildirimleri sonucunda oluşmuştur. Çalışmaların yapıldığı kurum çalışanlarının ve ailelerin beklentilerinin de üzerinde sonuçlarla karşılaşmalarından dolayı duydukları memnuniyetle, kilden yapılan uygulamaların sürekliliği talebinde bulunmuşlardır. Bu durum karşısında, kapsamlı bir programın gerekliliği üzerinde durulmuş yaklaşık dört yıllık deneyim ve birikim ile teze yönelik altı aylık sürede down sendromluörneklem grubuyla yapılan çalışmalarda istenilen sonuçlara ulaşılmıştır. Ancak ülkemizde bu konunun eğitim sisteminde ele alınıp, geliştirilmesi konusunda girişimlerin olmayışı ya da yapılan girişimlerin geçici ve sonuçsuz kalması umutsuzluğa neden olmamalıdır. Bu anlayışla yinelemekten asla kaçınılmaması gereken bir programın disiplinler arası ele alınıp uygulanması sürecinde ortaya çıkan düşünce ve önerileri araştırma içeriğinde ayrıntılarıyla yer almaktadır.

Caner Yedikardeş

GİRİŞ

“Her şeyin başı eğitim” sözü bir basmakalıp olarak görülebilir ancak yaşamsal gerçekliğin olmazsa olmazını ifade eder. Hâlihazırda olan sosyo-kültürel çevrenin tekil izdüşümlerini oluşturan insan, ancak eğitimle şekillenir.

Eğitim kavramının birçok tanımı vardır. Eğitimin tek tanımlı olmadığı gerçeğinden başlayarak eğitim kavramına birçok değişik boyuttan yaklaşılmaktadır. Felsefeden sosyolojiye kadar yaklaşım farklılıklarına rağmen bütün disiplinlerin eğitim kavramının içeriğine ilişkin olarak birleştikleri temel noktalar vardır. Bunlar kısaca şöyle özetlenebilir;

1980-90’lı yılların kaynakları ile:

- 1- Eğitim, geniş anlamda kişinin, toplum değerlerine ve yaşama biçimlerine sağlıklı uyumuna yardım eden bir süreç olarak görülebilir. (Varış, 1994).
- 2- Eğitim, bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir. (Ertürk, 1984).
- 3- Toplumun genç üyelerinin var olan kültüre yetişkin üyelerce bilinçli, amaçlı ve düzenli bir biçimde hazırlanması sürecidir. Eğitim, bilginin, hünelerinin ve değerlerin bir kişiden ya da gruptan bir başka kişi veya gruba bilinçli olarak aktarılmasıdır. (Ozankaya, 1984).

Ve 2000’li yılların eğitime bakışı ise,

- Eğitim bir süreçtir ve yaşam boyudur.
- Eğitim sürecinde, bireyin davranışlarının istenilen yönde değiştirilmesi amaçlanmaktadır.
- Bireyin davranışlarındaki değişme kasıtlı olarak gerçekleştirilmektedir.
- Eğitim sürecinde bireyin kendi yaşantıları esas alınmaktadır.

Bu süreçten geçen insanın kişiliği farklılaşır. Eğitim sürecinde kazanılan bilgi, beceri, tutum ve değerler yoluyla bu farklılaşma gerçekleşir. Bu noktada eğitimin aynı zamanda bir “kültürleme” aygıtı olduğu ortaya çıkmaktadır. Sosyoloji’nin en temel kavramlarından biri olan “kültürleme” ya da bilindik ifadesi ile “sosyalizasyon” (toplumsallaşma); bir toplumun üyesi olan/olacak insanoğlunun üyesi olduğu toplumunun kültürel öğelerini öğrenmesi sürecidir. İnsanın kişilik yapısı büyük ölçüde

içinde doğduğu ve yetiştiği kültür tarafından belirlenir. Her toplum kendi kültürünün özelliklerini yeni kuşaklara aktarır. Toplumun, bireyleri kendi kültürünün istek ve beklentilerine uyacak şekilde etkilemesi ve değiştirmesine “kültürleme” denir. Kültürleme ailede, sokakta, işyerinde her türlü seremoni ve merasimde bilinçli ya da bilinçdışı kendiliğinden oluşan öğrenmeleri ve bireysel olan öğrenmeleri de kapsar (ki eğitimciler kültürlemenin bu kısmını “*informal eğitim*”; amaçlı olarak yapılanını ise “*formal eğitim*” olarak adlandırır). Kültürlemenin amaçlı olarak yapılan kısmı eğitimidir. Bu nedenle, eğitim “kasıtlı kültürleme süreci” olarak da tanımlanabilir.¹

Bu tanımlamalardan hareketle; kültürleme ve kasıtlı kültürleme süreci olarak çift kaçırlı bir perspektiften baktığımızda eğitim çeşitlerine formal eğitimin içerisinde ve örgün eğitim yelpazesinde yer alan okul öncesi eğitimi, ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim sayılmaktadır. Bu araştırma temelini de oluşturan, formal ve örgün eğitim çerçevesinde ele alınacak olan diğer eğitim disiplini ise özel eğitimidir.

Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların özür ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitime "özel eğitim" denir. (TC MEB web sayfası, 2013).

Çoğunluktan farklı ve özel eğitime ihtiyacı olan çocuklara sunulan eğitim, üstün yetenekli olanları yetenekleri doğrultusunda en üst düzeye çıkmasını sağlayan, yetersizliği engele dönüştürmeyi önleyen, engelli bireyi kendine yeterli hale getirerek, topluma kaynaşmasını ve bağımsız, üretici bireyler olmasını destekleyecek becerilerle donatılan eğitimidir.

Dolayısıyla bu araştırma kapsamında ele alınan “Down Sendromlu çocuklar da kendi aralarında farklılıklar gösterebilirler, bu yüzden çocuğun ihtiyaçlarına uygun bir programla özel eğitim, beraberinde sosyal ve duygusal gelişimi, bilişsel gelişimi ve motor gelişimini destekler.”(Vikipedi, 2014).

Down sendromlu çocuklarla yapılan eğitim daha hassas ve kapsamlı bir süreci gerektirmektedir. Bu eğitim yalnız resmi kurumlardaki örgün eğitimi değil, ailede başlayan; örneğin temizlik alışkanlıkları gibi en temel eğitimleri de kapsamaktadır. Böylelikle öz bakım becerileri geliştirebilecektir. Başkaları tarafından kabul görmeyi çok istemelerine karşın sosyal ilişkilerde güçlükler yaşarlar. Genellikle down sendromlu çocuklar neşeli, sempatik, sevecen, canlı, mutlu ve çevresiyle iyi ilişkiler kurabilen

¹ MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı, Türk Milli Eğitim Sistemi, Kasım 2010, Ankara.

çocuklar olarak tanımlanmakla birlikte, bu çocuklarda duygusal ve davranışsal problemlere de rastlanabilmektedir. Dolayısıyla bu problem davranışların normal gelişim gösterenlere göre daha fazla olduğu, buna karşın zihinsel yetersizlik tanısı almış gruba göre daha az olduğu saptanmıştır. Down sendromlularda dikkat toplama, problem çözme ile ilgili yetersizliklerin yanı sıra hiperaktivite, stereotip (yineleme) gibi bazı problem davranışlara da rastlanmaktadır. Bu davranışlar erken çocukluk döneminde ortaya çıkmadan önce veya yerleşmeden önce ebeveynin uygun yaklaşımlarıyla engellenebilmekte ya da en aza indirilebilmektedir. Ancak bu durum gerçekleşmemişse ve ebeveynin denetiminden çıkmışsa ilköğretim döneminde çocuk sosyal ilişki belirtilerini yanlış değerlendirebilir, bu olumsuzluğu önlemek için öğretmenle ve arkadaşlarla olan ilişki uyumunu sağlayacak olan bazı araçlar büyük rol oynayabilmektedir. Bu araçlardan biri yoğurma maddelerinden olan seramiğin ana maddesi kildir.

Birçok özel eğitim kurumunda resim-iş dersi kapsamında uygulanan plasterin, fimo hamuru gibi yoğurma malzemeleri varken neden kil? Kilindiğer yoğurma malzemelerinden birçok farkı olmakla birlikte en önemli ayırdı kilin su ile olan ilişkisidir. Su ile yoğurma özelliği kazanan kil, bünyesinde sadece doğadaki kimyasal değerleri taşımaktadır. Doğrudan endüstriyel müdahalelerle oluşturulan (plasterin, fimo hamuru gibi.) endüstriyel kimya ile oluşturulan yoğurma maddeleri, bünyesine su kabul etmemektedir. Bu nedenle de büyük boyutta çalışmalara elverişli olmadığı gibi su katkısı da olmadığı için şekillendirmeye yönelik istenilen kıvam sağlanamamaktadır. Ve yapılan çalışmalar ısı ile sertleştirilse de kalıcı ölçüde sağlam sayılmazlar. Ayrıca kilin seramik ürün haline gelmesi için disiplinli bir süreç gerekmektedir. Bu süreç aşama aşama gerçekleştiği için bir malzemenin ürüne dönüşme sürecinin bir çocuğa öğretilmesi çok önemli bir kazanımdır. Diğer malzemelere karşı sorgulayıcı yaklaşımı edinmesi bakımından da ayrıca önemsenmelidir.

Down sendromlu ve diğer zihinsel engelli çocuk gruplarının eğitimine katkı sağlayacak bir malzeme olarak düşünülen “kil”, aynı zamanda çocuktaki negatif enerjiyi alır. Ruhsal refleksleri kontrol altına alır; öfkeyi dindirir, sabrı öğretir. Kilin plastikliği özellikle Down sendromlu çocukların ince motor kaslarının güçlendirilip geliştirilmesi aşamasına büyük katkı sağlar. Hem fizyolojik hem psikolojik iyileştirme (terapi) özelliği bulunmaktadır.

“Seramiğin ana malzemesi olan kil, bilinçli ve planlı bir sanat eğitimini en erken yaşlarda, geleceğin bireylerine kazandırmada, aynı zamanda diğer sanat dalları ile kullanılarak, sağlıklı başarılı bir toplum oluşturmada önemli katkılar sağlayacaktır. Farkındalığı artırmada, Estetik duyarlılığı uyandırmada, temizlik bilgisini vermede,

sabırlı olmayı öğretmede, işbirliği ve güç birliği bilincini kazandırmada, çevresine karşı ilgili olmayı sağlamada kilden daha iyi bir yol olabilir mi?”²

Anlaşıldığı gibi, sosyal birey haline gelebilecek olan en erken yaştaki down sendromlu çocuğa sanat bilinci ve bilgisini kazandırmada kullanılan bir yöntem olarak kil çalışmasının, çocuğun sadece fiziksel, zihinsel ve ruhsal edinimlerine katkı sağlamakla kalmaması, çevrelerini ve nesnelere üç boyutlu görebilmelerine dolayısıyla, sanat yoluyla düşünme yetilerini güçlendirmelerine yardımcı olması da beklenmektedir.

Zihinsel engelli bireyler ile sanat eğitiminde kilin kullanılması, kilin bu çok yönlü alanlarından yararlanma durumu ve bireyin yaşadığı çevre ile kurduğu ilişki bağı güçlenebilecektir. Bu güçlenme ile sanatsal bir dil olan seramiğin temel malzemesi kil, zihinsel engelli bireyin yaşadığı çevre ile ilişki kurmasında yaşamsal bir özelliğe sahip olabilmektedir.

Kil bir yoğurma ve şekillendirme malzemesi olarak düşünüldüğünde sanatsal aktivitelerin de olası biçimde gerçekleştirilebileceği bir malzemedir. Dolayısıyla, kil ile yapılan uygulamalara sanat eğitimi penceresinden bakabilmek ve destek alabilmek mümkün görünmektedir. Sanat Eğitimi, “Bireylerin görsel, işitsel ve diğer duyarına bağlı yargılama ve yaratma yetilerini geliştirmek, onların ilgi alanlarını kendilerine tanıtarak bu alanlarda mutluluk sağlayacak düzeyde uğraşı olanaklarını göstermek”³ şeklinde tanımlanmıştır. İnci San’a göre ise, “Bugün bir zevk ve duygu eğitimi olmanın ve güzel biçimler yaratmayı amaçlamanın yanı sıra daha çok yeni, özgür, atak, çağdaş düşünceler öğretmeyi öngören bir yaratıcı zihinsel etkinlikler süreci olarak” tanımlanabilmektedir.

Dolayısıyla anlaşılıyor ki, Sanat eğitimi hem zihinsel hem sosyolojik değerleri kapsayan bir etkinlik olarak beliriyor. Her insanda var olduğu düşünülen yaratıcı gizli-gizemli gücün işe dönüşebileceği bir sanat alanı mutlaka bulunmaktadır. Sanat eğitimi kavramı ne yaşla, ne de kurumla kısıtlanabilir. Her yaş için ve her ortam için bu eğitimden söz edilebilir. Zihinsel engelli bireylerin birçoğu sanatsal etkinliklere, özellikle çizim, resim ve yontulamaya karşı yüksek bir ilgi göstermektedirler. Renkler, ışık-gölge hareketleri ve es-pas ilişkileri onlarda güzellik duygusunu oluşturmaktadır, çünkü bunların bir ritmi ve ahengi vardır. Tıpkı iç dünyalarındaki devinimler gibi. Hem bu tutarlı uyumluluktan doğan haz duygusu rahatlatıcı bir etki sağlayabilmekte, hem de zihinsel aktivite gerçekleştirebilmektedir.

Bu araştırmada örneklem grubunun özelliklerinin doğru saptanması, izlenecek yol ve planlama bakımından önemli bir rol oynamaktadır. Benzeri araştırmalar

² Terwiel, Dizdar, Candan, “Okul Öncesi Sanat Eğitiminde Bir Malzeme Olarak Kilin Yeri”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (elektronik kitap), 1999.

³ Erinç Sıtkı M; “Sanat ve Eğitim”, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: III, S:1, 1988, S.178.

konusunda da izlenecek yolları oluşturmada dikkat edilmesi gereken ana noktanın başında **“özel eğitim uzmanlarının bilgileri ve danışmanlığında”** çalışmaların yürütülmesi gerekliliğidir. Dolayısıyla, belirleme ilkesini öncelikle ele almış ve genetik durumun verdiği hassasiyet göz önünde bulundurularak biyolojik, ruhsal ve fiziksel bozuklukları hafif düzeyde görülen, normal gelişim gösteren sağlıklı çocuklar için geçerli olan ilköğretim çağı kapsamında değerlendirilebilecek 7-10 yaş grubu olarak belirlenmektedir. Nedeni ise ilköğretim döneminde olması gereken bir çocuğun down sendromlu olması halinde, beceri geliştirme ve kaynaştırma programlarını geriden izlemesini en aza indirgeyebilmektir.

Araştırma sürecinde çalışılan kurumların özellikleri önemli etkenlerdendir. Çalışılan iki kurumdan biri özel diğeri ise Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlıdır. Bu durum, kurumlar arası karşılaştırma yapmak bakımından da anlamlı sayılabilir. Özel bir Vakıf olan Elele Vakfı'nda yapılan pilot uygulamada kil ile çalışılacak ortamın hazır ve elverişli olmasına karşın seramik alan uzmanının olmayışı nedeniyle varolan fiziksel donanımın işlevine uygun değerlendirilemediği gözlemlenmektedir. Ülkemizde her yıl mezun veren seramik bölümlerinden bu alanda yararlanılamaması bir eksiklik olarak görülmelidir. Seramik Atölyesinin varlığı eğitimsiz, programsız olunması nedeniyle anlamsız kalmaktadır. Resim öğretmenleri tarafından, kil uygulamalar yerine hazır renkli yoğurma malzemeleri kullanılarak ürün çıkarma kaygısıyla yaptırılan nesnel beceri geliştirme konusunda yeterli görülmemelidir. Çünkü ürün çıkarma kaygısı gütmekten çok dış güdüleme yerine serbest ve özgür düşündürmenin yolları ancak nitelikli geçirilecek zamanının serbestliğiyle olası hale gelebilecektir. Yönlendirmeler düşündürme planlı olmalıdır. MEB'e bağlı olan kurum ise tamamen fiziksel donanımdan yoksun, programsız ve eğitimsizdir. Yaratıcılık sürecinde geliştirilebilecek davranışlar uygun olmayan koşullarda niteliksiz ve kimi zaman da olumsuz alışkanlıkları çoğaltıcı rol oynayabilir. Alan uzmanlarının bulunması halinde mevcut durum öğrencilerin lehine bir ortama da dönüştürülebilir. MEB'e ait kurum buna güzel bir örnek sayılabilir. Seramik çalışmanın yapılacağı bir mekanın olmayışı bu çalışmayı engellememiş, atıl bir alanın atölyeye dönüştürülmesi sonrasında çalışmalar gerçekleştirilebilmiştir. Birçok kurumda bu olanağın bile bulunmadığı, bulunsa da kurum yöneticilerinin ve bazı velilerinin anlayış bakımından uzak durdukları görülmektedir.

Down sendromlu çocuklar; normal gelişim gösteren çocuklarla aynı gelişimsel aşamalarda ilerlemelerine rağmen özellikle zihinsel süreç ve motor becerileri yönünden onları geriden izlemektedir. Çevrelerinde (ev, okul, sokak, kullanılan araç) gerekli hareket ve egzersiz ortamını yakalayamamış olmalarının ve beraberinde sahip oldukları engeller ile fizyolojik özelliklerinin de motor becerilere uyum sağlayamamalarında olumsuz etkisi olmaktadır. Bu durumun aşılmasında sanatsal öğelerden olan yoğurma maddesi “kil”in büyük katkıları olduğu yadsınamaz. Sanatsal ve estetik beceriler, düşünsel yetinin ve ona ait devinimlerin hareketliliğinde hayat bulabilir. Aynı zamanda sanat eğitimi zihinsel engelli bireylere yönelik olarak, kendine güven duygusu,

sosyalleşme ve üretme becerisi, görev alma bilinci, kuralları kabul etme ve serbestçe uygulama bilinci kazandırmada önemli bir alan olarak görülebilmektedir. Eğitim fakülteleri ve güzel sanatlar fakülteleri arasında yapılacak bilimsel işbirliği ve program çalışmaları özel eğitim gerektiren gruplara yönelik yenilikler ve kalıcı olumlu sonuçlar açısından önemsenmelidir.

Bu çalışmanın temel amacı; Down sendromlu çocukların kil ile nitelikli zaman geçirmelerini sağlamak ve genel beceriler zincirine sanat eğitimi kistaslarıyla estetik beceri kazandırmak ve böylelikle kilin özel eğitime sağlayabileceği yararları irdelemektir.

Genel olarak eğitimin amacı, bir bütün olarak öğrencinin gelişmesine yardım etmek ise, bunu gerçekleştirmede kullanılacak araçlar sanat eğitiminin sağlayacaklarıdır. Zira “Öğrenim, çocuğu komplekslerinden kurtaran, yaratıcı girişim, çalışma zevki, icat isteği ve özgürlük duygusu veren bir pedagoji ile yapılmalıdır.”⁴

Örneğin, zihinsel engelli bireylerin içsel ve dürtüsel çabalarla ortaya koydukları “kil”le düzenlenmiş biçimler dizisi, birçok kişi tarafından rastlantısal çıkarımlar olarak değerlendirilse de, psikolojik ve imgelem dünyasındaki dinamizm hareketliliği ile bağlantılı bir durum olabilir.

Kısaca, down sendromlu çocuğa sanat eğitimi yoluyla bir malzeme olarak kilin; duyu, duygu ve duyumsama bileşkesinde amorf ya da geometrik biçimleme uygulamalarıyla destekli bir eğitim ortamında araç olarak kullanılmasıdır. Ve iyi düzenlenmiş bir sanat eğitimi ortamı ve uygulama sonucunda, downsendromlu çocukların; iletişim yeteneklerini, psikomotor becerilerini, sosyal becerilerini, bilişsel becerilerini olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Ayrıca ortaya koydukları çalışmalar sayesinde estetik beceri edinimi kazanabilmektedirler.

⁴ Yavuzer Haluk, Resimleriyle Çocuk, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1992.

BÖLÜM I: DOWN SENDROMLU ÇOCUKLAR VE EĞİTİMİ

1.2. Down Sendromlu Çocuklar⁵

Down sendromu (trizomi 21); genetik düzensizlik sonucu insanın 21. kromozom çiftinde fazladan bir kromozom bulunması durumu ve bunun sonucu olarak ortaya çıkan hastalığa verilen isimdir. Down sendromu vücutta yapısal ve fonksiyonel değişiklikler ile karakterize edilir. Vücuttaki küçük ve büyük farklılıkların kombinasyonu yapısal olarak sergilenir.

Down sendromu sık sık zihinsel kavramadaki bozukluklar ve fiziksel gelişimin tipik yüz görünümü gibi farklı olmasıyla ilişkilendirilir. Çoğunlukla hafif veya orta seviyeli öğrenme güçlüğü gibi sorunlar taşır.

Down sendromlu çocuklar genelde boy ve kilo açısından daha yavaş büyürler, daha yavaş öğrenirler, problem çözmede ve karar vermede diğer çocuklardan daha çok zorlanırlar. Zekâ seviyeleri normalden düşük olarak kalır. Ancak iyi ve erken başlanan eğitimle zekâ seviyelerinde anlamlı yükselmeye rastlanır. Down Sendromlu çocuklar iyi bir eğitimle normal birey şeklinde hayatlarını sürdürebilirler. İmkân tanındığında meslek edinebilirler. Kendi yaşamlarını idame ettirebilecek seviyeye ulaşabilirler. Fizik tedavi, özel eğitim ve dil terapisine ihtiyaç duyulur. Bunlar için planlı ve programlı bir şekilde profesyonel yardım almak gerekir.

Down Sendromlu çocuklar kendi aralarında farklılıklar gösterebilirler, bu yüzden çocuğun ihtiyaçlarına uygun bir programla özel eğitim, beraberinde sosyal ve duygusal gelişimi, bilişsel gelişimi ve motor gelişimi desteklenir.

1.2.1. Down Sendromlu Çocuklarla Eğitim⁶

Down Sendromlu çocukların büyüme ve gelişimleri, diğer çocuklarda olduğu gibi genetik yapı, çevre koşulları ve çocuğun duyu-hareket gelişimi, kişilik oluşumu ve öğrenme alanlarındaki yetenekleriyle değerlendirilir. Hareket Gelişimi Down Sendromlu çocuklarla normal çocuklar arasındaki en belirgin gelişimsel fark; gelişim hızı ve düzeyiyle ilgilidir; yani aynı gelişim basamakları farklı hızla tırmanılır. Örneğin hareket gelişiminin temel göstergelerinden olan emekleme, ayakta durma, sıralama ve yürüme gibi aşamalara, down Sendromlu çocuklarda daha uzun sürede ulaşılır.

Başka bir organik sorunu olmayan down sendromlu çocuklar, 2 ya da 3 yaşında yürüyebilirler. Down Sendromlu çocukların zihinsel gelişimi, genelde 2-7 yaşındakilerin gelişim düzeyindedir. Ancak, erken başlanan sürekli eğitim, bu yaş

⁵ Bu bölüm genel olarak İngilizce Vikipedi'nin Down Sendromu Maddesi'nden alınmıştır, 2014.

⁶ Bu Bölüm genel olarak TC Milli Eğitim Bakanlığı Manisa Merkez Öğretmen Şükran Bilginer Özel Eğitim Uygulama Merkezi'nin elektronik yayınından alınmıştır, 2012.

sınırını daha üst basamaklara taşıyabilmektedir. Bu çocukların dikkat süreleri kısa, bellekleri zayıftır. Soyut kavranılan öğrenmede çok zorluk çekebilirler.

Yürüdükten bir-iki yıl kadar sonra konuşurlar. İlk sözcükleri 3 yaş civarında kullanmaya, cümle kurmaya 6 yaş civarında başlarlar. Alıcı dil gelişimleri (kendisine söylenenleri anlama), ifade edici dil gelişim düzeyinden (bağımsız konuşabilme) daha yüksektir. Sosyal gelişimleri, zihinsel gelişimlerinden genellikle iki-üç yıl öndedir. Bu nedenle çoğu kez olduklarından zeki görünebilirler.

Çevreleri ile uyumlu ilişkiler kurabilirler. Problemlerine özgü karakteristik özellikler gösterirler. Sosyal gelişimi sevimli, neşeli, dünyayla barışık, karşındakilerin yaş-konumu ne olursa olsun hemen yakınlık kurabilen, ama buna karşın inatçı, kendi yapabileceği bir işi yapmayarak başkasına yaptırmaya eğilimlidirler. Bunun için anne ve babanın çocuğu aşırı bir biçimde koruması, adeta onun eli-ayağı olması gelişimini yavaşlatacaktır.

Gerektiğinde fırsatlar vererek, eğitimciyle paralel bir şekilde uygulamaları evde tekrar etmek yararlı olacaktır. Anne ve babanın tutarlı olması, alınan kararların uygulanması çocuğun kişilik gelişiminde çok önemli bir yer tutmaktadır.

- Eğitimlere Erken Başlanması

Down Sendromlu çocuklar, yaşamlarının ilk haftalarından itibaren sevgi, şefkat, bakım ve çevresel uyarıcılara karşı duyarlıdırlar. İlk günlerden başlayarak, bebeğe uygulanacak duyu-hareket gelişimini destekleyici etkinliklerin planlanması ve sürdürülmesi, gerek bebeğe gerekse aileye büyük yarar sağlar.

Bebeklikte hareket gelişimini destekleyici egzersizlerle görsel-işitsel uyarıcılar, bu dönemde uygulanabilecek en uygun destekleyici etkinliklerdir. Anneyle bebek arasındaki sıcak ilişkinin gelişim ve eğitimdeki önemi büyüktür. Anne, bebeğini sık sık kucağına almalı, onunla yaptıkları hakkında konuşmalıdır. Hiçbir uzman çocuğun belirli bir düzeye ulaşmasına tek başına yardımcı olamaz. Bu düzeyi yakalamanın birincil koşulu anne ve babanın eğitime katılımıdır. Belirli becerilerin kazandırılmasına yönelik etkinliklerin günde iki kez 10-15 dakika sürdürülmesi yeterlidir. Yoğun eğitim çocuk-ebeveyn ilişkisinde gerginlik yaratabilir. Aşırılıklardan kaçınılmalıdır. Ancak örneğin; hareket kapasitesi çok sınırlı olan bir çocuğun çevresini tanıma ve dünyayı algılaması son derece yetersiz olduğundan gelişiminin hızlı olması beklenemez. Yoğun eğitim, gelişim durakladığı ve belirgin bir sorun çıktığı zaman uygulanmalıdır. Sorun ortadan kalkınca normal eğitim programlarına geçilmelidir.

- Okul Öncesi Eğitimlerin Önemi

Erken eğitimle işitme ve görme sorunlu down sendromlu bebeklerde bu şikayetler biraz olsun düzeltilebilir. Kas gevşekliği bebek jimnastiği ile azaltılabilir. Erken eğitim bebeklerin daha neşeli ve güvenli olmalarını sağlar. Eğitim alan çocukların ayağa kalkma, yürüme gibi becerileri, eğitim almayanlara göre daha önce gelişir, öz bakım becerileri kazanmaları da hızlanır. Gelişiminin çok iyi gitmesi, çocuğun geleceği hakkında kesin tahminlerde bulunmak için yeterli olmayabilir.

Gelişim hızı bebeklikten çocukluğa geçişte düşme gösterebilir. Bu düşüş çocuğun gelişiminin durduğu veya gerilediği anlamını taşımaz. Zihin ve gelişim yaşının, takvim yaşından daha yavaş ilerlemesi bu düşüşün temel nedenidir. Erken eğitim almayan bebeklerde, gelişim ilerlemesi daha yavaş olacaktır. Bebeklikte ve ilk çocukluk yıllarında düzenli ve sistemli bir şekilde eğitim alan çocuklar, okul öncesi eğitim kurumlarına devam etmeye hazır hale gelebilirler.

- Birebir ve Grup Eğitimleri

Sürekli hareket yeteneğine kavuşmuş hafif (50-70 IQ) veya orta derecede (30-50 IQ) zihinsel gelişim geriliği olan down sendromlu çocukların, kurumlarda yaşlarıyla beraber grup eğitimi almaları, gelişimini olumlu yönde etkiler. Hafif derecede zihinsel gelişim geriliği olan down sendromlu çocuklar, birçok beceriyi normal yaşlarından genellikle iki-üç yıl sonra kazanırlar.

1.2.2. Down Sendromlu Çocuklarla Sanat Eğitimi

Down sendromlu çocukların eğitiminde müzik, oyun ve drama çalışmalarının özel önemi vardır. Bu çocukların özellikle müziğe karşı duyarlılıkları fazladır. Ses ve hareket ritmi büyük oranda ilgilerini çeker.

Davul ve zil çalmak, şarkı söylemek, dans etmek onları en fazla neşelendiren etkinliklerdir. Müzik ve dansın eğitim programlarında etkin bir şekilde kullanılması dil gelişimini desteklemesi açısından yararlıdır. Sanat çalışmaları down Sendromlu çocukların sosyalleşmelerini ve zihinsel yeterliliklerini geliştirdiği gibi, el-göz eşgüdümünü de sağlar, kalem veya fırçayı uygun şekilde tutabilme, makas kullanma gibi beceriler, küçük kasların kontrol edilebilmesine önayak olur ve göz ile elin eşgüdümlü çalışmasını destekler. Böylece çizimlerini belirli bir düzeye kadar getirmek mümkündür.

Beceri gelişiminde down sendromlu çocuklar sağlık sorunları olmazsa, eğitimde çok alıcı olabilen çocuklardır. Büyük-küçük kas becerileri, öz bakım becerileri, algı-dikkat-taklit-kavram becerileri ve sosyal becerileri sistemli ve uyumlu bir çalışmayla belirli bir seviyeye getirilebilir. Ancak dil gelişimleri geç ve zor ilerleyecektir.

BÖLÜM II: DOWN SENDROMLU ÇOCUKLARDA BECERİ KAVRAMI

2.1. Beceri Kavramı

Türk Dil Kurumu'nun Eğitim Terimleri Sözlüğüne göre: 1. Bir kimsenin bedensel ya da düşünsel bir çaba göstererek bir işi kolaylık ve ustalıklı yapabilmesi. 2. Ustalık, uzluk, el uzluğu. 3. El, parmak ve göz ortak güdümü (koordinasyon) bakımından yeterlik.

Türk Dil Kurumu'nun Yöntembilim Terimleri Sözlüğüne göre ise; kişinin, yatkınlık ve öğrenime bağlı olarak bir işi başarma ve bir işlemi amaca uygun olarak sonuçlandırma yeteneği. Beceriler, insanın yaşamını sürdürebilmesi için gereklidir. Kimi beceriler bireyin yaşamını bağımsız sürdürmesini sağlarken, kimi beceriler de diğer insanlarla iletişim için, kimileri de sosyal kabul için gereklidir. Beceriler, çocukluktan itibaren gelişme ve büyümeye paralel olarak kazanılır. Becerilerin bir kısmı taklit yoluyla, bir kısmı da başkalarının desteğiyle öğrenilir.

Söz konusu teze ilişkin; geliştirilmesi olası becerilerden öz bakım becerileri, psiko motor becerileri, sosyal beceriler ve bilişsel becerilerdir. Bu araştırmada becerilere ek olarak estetik beceriler uygulamaları down sendromlu çocukların özel eğitim programlarında yer almaktadır.

2.1.1. Kil ve Beceri Sürecine Kilin Katkıları

a) Kil ve Özellikleri

Doğada bol miktarda bulunankil, çeşitli renklerde olabilir. Killer metal oksitlerle karışık bir şekilde bulduklarından doğal olarak renklenmiş durumdadırlar. Kilin rengi içinde bulunan maddeler kendisi hakkında fikir verebilmektedir. Bununla beraber, kilin pişmeden önceki rengi piştikten sonrada aynı renkte kalacağını göstermez. Çünkü oksitlerin yüksek ısı derecelerinde renkleri değişir.

Doğası gereği kil bünyesinde su çekme özelliği vardır. Bu nedenle kil daima nemlidir. Kili meydana getiren maddeler sulu alüminyum silikatlardır. Ezilmiş kile uygun miktarda su karıştırıldığı zaman işlenebilir ve şekillendirme özelliği kolaylaşır. Böylece kil kolayca şekil alır. Örneğin, un su ile karıştırıldığı zaman işlenebilir ve şekillendirilebilir. Buna karşılık kum, su ile karıştırıldığı zaman herhangi bir plastik özellik kazanamaz. Kilin esneklik (plastiklik) özelliği kazanabilmesi için muhakkak surette su ile karıştırılması gereklidir. Su dışında hiçbir madde kile yumuşaklık (plastiklik) özelliği kazandırmaz. Kil su ile yoğrulup şekillendikten sonra kurumaya terk edilirse şekillendirme sırasında verilmiş olan ölçüleri küçülür. Küçülme pişirim sırasında da devam eder. Pişirim sonrasında seramik bir ürün haline gelen kil, artık geri dönüşümsüzdür.

Bu teknik bilgiler doğrultusunda, malzemeyle çalışmak daha yararlı olacaktır. Başlı başına belli bir süreyi kapsayan kilin seramiğe dönüşme süreci ve bu sürece ilişkin ilkeleri öğrenmekle mümkün olabilecektir.

Arcasoy'a göre, Seramik, geleneksel bir anlatım dili ile şu şekilde tanımlanır. Organik olmayan malzemelerin oluşturduğu bileşimlerin, çeşitli yöntemler ile şekil verildikten sonra, sırlanarak veya sırlanmayarak sertleşip dayanıklılık kazanmasına varacak kadar pişirilmesi bilim ve teknolojisidir. Günümüzde seramik tanımlaması şöyle de yapılabilmektedir: Metal ve alaşımları dışında kalan, inorganik sayılan tüm mühendislik malzemeleri ve bunların ürünlerinden olan her şey seramiktir. Bu tür tanımlamanın yanısıra seramik, aynı zamanda bir sanat dalıdır.⁷

Bu bağlamda, bilgilenme, becerilere olumlu yönde katkı sağlayabilecektir. En azından bir malzemenin dönüşüm evrelerini gözlemlemek, farklılıkları karşılaştırmak diğer türden malzemelerin oluşumuna da ilişkin merak ve ilgi uyandırabilecektir.

b) Beceri Sürecine Kilin Katkıları

Down sendromlu çocuklarda beceriye dayalı süreçlerinin geliştirilmesi noktasında öncelikle saptanması gereken beceri yetersizlikleridir. Ayrıca beceri gelişimini etkileyen yetersizlikleri de (performans, isteklendirme, ipuçlarını ayırt etme gibi yetersizlikleri) doğru sonuca alabilmek için göz önünde bulundurmamak gerekmektedir.

Beceri yetersizliği, öğrenme fırsatlarının olmamasından ya da uygun davranış modellerinin sınırlı olmasından kaynaklanmaktadır. Eğer öğretmen çocuğun hedef beceriyi kullandığını daha önce hiç gözlemediyse, bu beceriye sahip olmadığını kabul etmektedir. Öğretmen becerinin kullanılması için ortam ve durumlar yaratıyor, beceriyi kullananları pekiştiriyor ancak çocuk hala beceriyi kullanmıyorsa bu beceriye sahip olmadığı kabul edilir. Bu durumda beceri öğretimi yapılarak repertuarında olmayan becerilerin tek tek öğretilmesi gerekmektedir.

Bu perspektifte; down sendromlu çocukların öz bakım becerileri, psikomotor becerileri, sosyal becerileri ve bilişsel becerilerinin geliştirilip pekiştirilmesiyle birlikte estetik becerileri de sanatçı/sanat eğitimci ve özel eğitim uzmanlarınca oluşturulan programlar sayesinde repertuarlarına katabilir, geliştirilebilirler. Dolayısıyla estetik beceriler, diğer becerilere dayalı süreçlerde geliştirilebilir.

Bu araştırma, özellikle beceri sürecinde kil uygulamaların hem mevcut beceri alanlarına hem de estetik beceri kazandırmaya yönelik programlara kılavuzluk edebilecektir.

2.2.1. Öz Bakım Becerileri

“Öz bakım becerileri sağlıklı gelişim gösteren bir çocuk için ne kadar gerekliyse, özel gereksinimli bir çocuk için de o düzeyde önemlidir. Çünkü çocuk söz konusu becerileri

⁷ Arcasoy Ateş, Seramik Teknolojisi, İstanbul, 1983.

kazanmadığı sürece çevresine olan bağımlılığı devam eder. Öz bakım becerileri, çocuğun gelişimine ve önem sırasına göre sınıflandırılır. Temel öz bakım becerileri, tuvalet alışkanlığı, beslenme ve giyinme becerileri olarak sıralanabilir. Tırnak kesme, ütü yapma, alışveriş yapma gibi beceriler ise, daha ileri düzeyde beceriler olduğu için sonraki yıllarda öğretilir.

İnsanlığın var oluşundan bu yana anneler, çocuklarına yaşamsal becerileri öğretmişlerdir ve öğretmeye devam etmektedirler. Özel gereksinimli çocuklar, söz konusu becerileri biraz daha geç öğrenmektedirler. Özel gereksinimli çocuğu olan annelerin birçoğu, çocuğun bu becerileri yapamayacağı düşüncesiyle, çocuğun yapması gereken becerileri kendisi yapar, böylece çocuğu kendine bağımlı kılar. Ancak çocuğun yapabileceğine inancı olan anneler, klasik yöntemle çocuğuna geç de olsa becerileri öğretebilmektedir. Yeter ki, çocuğun yapabileceğine dair umudu tükenmesin. Hiçbir öğretim yöntemini bilmeyen annelerin, beceri öğretme süreçlerini takip ettiğimizde şu sonucu görebiliyoruz. Anne, birçok beceriyi sadece ihtiyaç duyulan anda fiziksel yardımla çocuğa yaptırmaktadır. Örneğin, sadece dışarı çıkarken ayakkabılarını giydirmektedir. İpucunun sistematik olarak geri çekilmesi ile pekiştirici kullanma gibi teknikleri de kullanmamasına karşın bir süre sonra çocuk beceriyi bağımsız yapabilir duruma gelmektedir. Söz konusu çocukların taklit becerileri de bulunmamasına rağmen sadece fiziksel yardımla becerileri kazanabilmektedirler.”⁸

• Kil Uygulamaların Öz bakım Becerilerine Katkıları

Öz bakım becerilerine kil uygulamalarla kazandırılan en önemli edinim özel eğitim modüllerinde de birincil hedef olarak bulunan, “ellerini ve yüzünü yıkar, kurular” en önemli edinimidir. Kille çalışmaya hazırlanırken bazı çocukların önlük giyme isteğinde bulunması, bazı çocuklarında çalışma önlüğünü yardımcı/yardımsız giymesi ve çalışma bitiminde yine yardımcı/yardımsız çıkarabilmesi öz bakım becerilerinin geliştirilmesine anlamlı katkı sağlamaktadır. Ayrıca belirtmek gerekir ki kilin sevilmesinden kaynaklı olarak çalışma öncesinde kızların saçlarını toplama ediniminin kazandırılması sağlanmıştır.

Örneklem grubundan İlayda'nın çalışma sonrası ellerini yıkaması özbakım becerisine katkı sağlamaktadır. Başlarda yardımla ellerini yıkayan İlayda, yardımsız el yıkamaya alışmıştır.

2.2.2 Psikomotor Becerileri⁹

Motor kelimesi anlam olarak ‘hareket’i ifade eder. Dünyaya gelen her birey, daha anne karnında iken fiziksel olarak gelişmeye başlar. Dünyaya geldiğinde de bu gelişim hızlanarak devam eder. Önceleri refleks olan bu hareketlerin bazıları, refleks olarak ömür boyu devam ederken, bazıları da zamanla organların bilinçli olarak kullanılması ile motor becerilere dönüşür. Nefes alıp vermek ya da göz kırpmak ömür boyu

⁸ Özbey, Çetin, Dr. Çetin Özbey Elektronik Kitaplığı, 2014.

⁹ Bu bölüm Pedagoji Derneği'nin “Psikomotor Gelişim – Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi Kitapçığı, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı kaynakçalı” elektronik yayınından alınmıştır, İstanbul, Haziran, 2012.

bireyin istemi dışında da olsa devam eden refleksif hareketlerdir. Oysa tek ayak üzerinde sekmek ya da kâğıt kesmek, organların kullanımının bilinçli olması ile yapılan eylemlerdir ve ‘psikomotor gelişim’ içinde değerlendirilirler.

Psikomotor gelişim, yaşam boyu devam eden ‘motor’ becerilerde ortaya çıkan davranışların kontrol altına alınması sürecidir. Söz konusu olan davranışlar; duyu organları, zihin ve kasların birlikte çalışması ile ortaya çıkar. Bir anlamda bu davranışların kontrol altına alınmasını sağlayan süreç, ‘psikomotor gelişim’i ifade eder.

Psikomotor gelişim, fiziksel büyüme ve merkezi sinir sisteminin gelişimine paralel olarak organizmanın isteme bağlı hareketlilik kazanması olarak tanımlanır. Motor gelişim farklı değişikliklere uğrasa da bireyin tüm yaşamı boyunca devam eden bir süreçtir. Motor gelişim, düzenli bir sıra izler.

Büyük kas motor becerileri, aynı zamanda ‘kaba motor beceriler’ veya ‘geniş kasların kullanılması’ diye de anılmaktadır. Emekleme, ayakta durma, yürüme, koşma, salınım, dönme, yuvarlanma, zıplama, denge gibi hareketler üzerindeki kontrolü anlatmak için kullanılmaktadır.

Küçük kas motor gelişimi ise; aynı zamanda ‘ince motor becerileri’ olarak da adlandırılabilir. Eli ve ayağı kullanma becerileri ile nesne becerilerini kapsar. Tutma, kavrama, yazma, yırtma, çizme, yapıştırma, kesme gibi beceriler örnek olarak gösterilebilir. Bir çocuğun makasla kâğıt kesebilmesi, ipe boncuk dizmesi, çatala zeytin yiyebilmesi, kalemle geometrik şekiller çizebilmesi ince motor becerileri ile alakalıdır.”

Bu becerilerin kazanılması doğum öncesi dönemde başlar ve ömür boyu devam eder.

- **Kil Uygulamaların Psikomotor Becerilere Olan Etkisi**

Kil ile çalışmak, tamamen psikomotor beceri gerektiren bir alan olması nedeniyle, kil ile çalışmaya hazırlanan down sendromlu çocuk atölye kuralları sayesinde oturma-kalkma eylemlerini pekiştirmektedir. Kili, şekillendirebilmek için yoğurma işleminden geçirmektedir, bu da down sendromlu çocuğun ince motor kaslarının gelişimine büyük ölçüde katkı sağlamaktadır. Bu katkıların yanı sıra, kilden yaptığı yüzey çalışması (şablon tekniği ile karo çalışması) uygulamalarında kilden nesnelere ekleme-çıkarma, yine aynı nesnelere bir başka çalışmada üst üste dizme ve genellikle kâğıt yırtma/katlama/kesme şeklinde özel eğitim modüllerinde yer alan uygulama zinciri kil çalışmalarında kili parçalara bölme, ekleme-çıkarma-yapıştırma ve tüm bunları yaparken, kil uygulamalarında kullanılan aletleri (sistre, çentikleme için çatal, balçık hazırlama için kaşık, astarlama için fırça gibi) kullandırma, nesnelere büyük-küçük ilişkisi kurma, kompoze etme, sınırlı alanları astarlama metotlarıyla psikomotor becerileri geliştirebilmektedir. Aynı zamanda kil ile ilgili çalışma sürecine odaklanma ve izleme becerisi kazanabilmektedir.

2.2.3. Sosyal Beceriler

“Sosyal beceriler; bireyin belli bir durumda olumlu sosyal sonuçlar elde etmesini ve toplum tarafından kabulünü sağlayan, gözlenebilir, ayrıştırılabilir, tanımlanabilir ve öğrenilmiş davranışlardır.

Sosyal becerilerin bazı ortak özellikleri vardır. Bu özellikler şu şekilde sıralanabilir:

1. Sosyal beceriler bireyin içinde yaşadığı toplumun sosyal kurallarına bağlı olan, bireylerin sosyal ortamlarda olumlu ya da nötr tepkiler almalarını, olumsuz tepkilerden kaçınmalarını sağlayan becerilerdir.
2. Sosyal beceriler öğrenilmiş davranışlardır.
3. Sosyal beceriler amaca yöneliktir ve birey tarafından belirlenen bir amaç için kullanılırlar.
4. Sosyal beceriler duruma özgüdür ve sosyal ortamlara göre farklılaşır.
5. Sosyal beceriler gözlenebilen becerilerin yanı sıra gözlenemeyen bilişsel ve duygusal elemanlardan oluşmaktadır.

Sosyal becerileri; a) akranlarla ilgili beceriler, b) kendini yönetme becerileri, c) akademik beceriler, d) uyum becerileri ve e) girişkenlik becerileri biçiminde beş aşamalı olarak sınıflamışlardır. Bu sınıflamaya göre; başkalarına övgüde bulunma, yardım önerme, akranını oyuna davet etme gibi beceriler akranlarla ilgili becerileri; kızgınlığı kontrol etme, kurallara uyma, tartışma durumunda uzlaşma gibi beceriler kendini yönetme becerilerini; işini bağımsız olarak tamamlama, öğretmen yönergesini dinleme, işini uygun yapma gibi beceriler akademik becerileri; yönergeleri izleme, kurallara uyma, serbest zamanı uygun biçimde kullanma gibi beceriler uyum becerilerini ve konuşma başlatma, oyuna arkadaş davet etme gibi beceriler girişkenlik becerilerini oluşturmaktadır.”¹⁰

- **Kil Uygulamaların Sosyal Becerilere Olan Etkisi**

Sosyal becerilerin gelişimine kilin en büyük katkısı malzemeye tanıştıktan sonraki aşamalarda ortaya çıkmaktadır. Kille çalışma, zaman geçirme isteğinin uyanması, yaptığı çalışmadan keyif alması ve başta ebeveynleri olmak üzere çevresiyle paylaşması sosyal becerinin geliştirilmesi açısından değerlendirilebilmektedir. Atölyede çalışma sürecinde öğretmenle kurduğu jest ve mimik diyalogu, atölye içerisinde asılı olan çalışma anlarına ait görsellerin sergilenmesi; heyecanlarının, ilgilerinin artmasını sağlamıştır. Aynı zamanda da kendileriyle gurur duyarak özgüvenlerini güçlendirmişlerdir.

Örneğin, normal gelişim gösteren ortaöğretim öğrencisi Tahsin ve Otizimli konuşma yetersizliği olan Remzi ile aynı atölye ortamını soluyan örneklem grubundaki Beril; farklı yaş ve cinsden arkadaşları ile torna çalışmaları yaparak, aynı atölyeyi aynı amaç doğrultusunda paylaşarak, sosyal becerilerin geliştirilmesi bakımından dikkate değer sonuçlar ortaya koymuştur. Tahsin ve Remzi'nin çalışmalarıyla kendi çalışmalarını kıyaslamış, karşılaştırarak bir değerlendirme yapabilmış ve kendi yapabildikleriyle mutlu olmuş, onların yaptıklarını/yapamadıklarını gördükçe istek duygusunun arttığı

¹⁰ Türker, Neslihan, Sosyal Beceri Öğretimi, İlgili Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Elektronik Makale, 2014.

gözlemlenmiştir. Özellikle ebeveynlerin ortamda bulunması, onu izlemeleri, kendine güven konusunda oldukça etkili olmuş, onlarla yaptıklarını heyecanla paylaşarak haz almıştır.

Bir başka örnek ise, örneklem grubundaki Beril ve İlayda'nın ortak çalışmalarından verilebilir. İkili, kırmızı kilden yapılmış olan yüzey çalışmasına astar uygulaması yapmışlardır. Uygulama sürecinde zaman zaman birbirlerinden çekinselerde , fırçayı kullanırken birbirlerini bekleyerek sabırlı ve saygılı bir davranış sergilemişlerdir. Yaklaşık 15dk süren bu sessizlik onların birlikte çalışma konusunda ne kadar az deneyime sahip olduklarının bir göstergesidir. Ortak çalışma alanlarının hazırlanıp programlarla desteklenmesi sonucunda bu durumun ortadan kalktığı söylenebilir. İşlerine özen göstererek ve paylaşmayı öğrenerek uygulamayı olumlu sonuçlandırmışlardır.

Anlaşıldığı gibi, etkileşim ortamı yaratmak ve sosyal becerinin geliştirilmesi jest ve mimikle dahi olsa diyalog ortamının kurulması öncelikle uygun programın oluşturulmasıyla olası görülmektedir. Birebir çalışmalardan ikili çalışmalara ve son halka olarak normal gelişim gösteren ve diğer engel grubuna ait çocuklarla kaynaştırılmış grup çalışmalarının yapılması, alınan geribildirimler sonucunda öngörülmektedir.

2.2.4. Bilişsel Beceriler

Yeni doğan çocuğun baş etmesi gereken en önemli problem yaşadığı dünyayı öğrenmesi anlamasıdır. Bu problem yetişkinlere kolay görünebilir. Yetişkin dünyanın kapsamı hakkında ayrıntılı bilgi edinmiştir. Çocuk dünyanın kapsamında olan sayısız şeyi öğrenmekle karşı karşıyadır.

Bireyin, çevresindeki dünyayı anlamasını ve öğrenmesini sağlayan aktif zihinsel faaliyetlerde gelişime bilişsel gelişim adı verilmektedir.

Bilişsel gelişim; bebeklikten yetişkinliğe kadar bireyin çevreyi, dünyayı anlama, düşünme yollarının daha kompleks ve etkili hale gelme sürecidir. (Sönmez, 2000, sayfa 90).

“Down sendromlu çocukların nörolojik sistemlerindeki yetersizliğin zihinsel süreci etkilemesi sonucu, çocuğun hareketleri, çevresini algılaması, çevresinde bulunan insanlarla iletişimi, öğrenmesi, ses çıkarması, koordinasyonu, konuşması gibi pek çok gelişimsel süreç olumsuz olarak etkilenebilmektedir. Down sendromlu bireylerin normal gelişim gösteren bebeklere göre daha pasif, gevşek, çevrelerine ilgisiz, sesiz ya da fazla huysuz olmaları söz konusu olabilmekteyse de, büyük çoğunluğu yaşamlarının ilk aylarında diğer bebeklerden farklı değildir.

Down sendromlu çocukların bilişsel gelişimi, normal gelişim gösteren çocuklarla aynı sırayı izlemesine karşın, gelişimsel hızları yaşitlarına göre daha yavaş ve gecikmeli olmaktadır. Bu gerilik kimi çocukta daha az iken kimi çocukta çok ağır bir tabloyla

karşılaşılabilmektedir. Yeni doğduğunda beslenme bozukluğu, tiroid ya da büyüme hormonu azlığı, ağır kalp sorunları ve benzeri problemler söz konusu olan Down sendromlu bebeğin fiziksel gelişimi (boyunun uzaması, kilo artışı vb.) de beklenenden daha yavaş olmaktadır. Bu yavaş büyüme, Down sendromlu çocuğun gelişimsel sürecindeki kazanımlarını da olumsuz yönde etkilemektedir. Çocukta görme ve işitmeyle ilgili bir problemin olması ve geç fark edilmesi, tedavisinin yapılmasındaki gecikme gibi nedenler de öğrenme sürecinde yetersizliklere neden olmaktadır.”¹¹

- **Kil Uygulamaların Bilişsel Becerilere Olan Etkisi**

Bilişsel beceri geliştirme faaliyeti, içeriğinde algı çalışmaları, yönerge çalışmaları, boyama çalışmaları, oyun oynama, eşleme çalışmaları, taklit becerileri, renkler, karışıklık ve nesne bulma çalışmaları ile gerçekleştirilebilir. Ve göz teması kurma, adı söylenen nesnenin resmini gösterme, saklanmış nesneyi bulma, hareketi/sesleri taklit etme gibi kazanımlarla çocuğun bilişsel becerilerini geliştirebilmektir.

Kili ve kilin katkılarını bilişsel beceriler kapsamında ele aldığımızda birçok açıdan değerlendirmek olasıdır. Örneğin, kilin bir kavram olarak tanıtılması ve öğretilmesi sözlü uyaran ve tekrarlarla güçlendirilerek kil uygulamalarda etkin düşündürme sürecinin başlatılması bakımından başat bir rol oynamaktadır.

Kilin biçimlendirilmeye olanak tanınması, öncelikle oluşturulan biçimlerin geometriye uygunluğu ve geometrideki isimleriyle seslendirilmesinin sağlanması ve bu biçimlerin kendi içindeki ilişki ağının kurulması, çoğunlukla temel sanat eğitimi ilkeleriyle kompoze edilmesi ve bu ilkelerle düşündürme faaliyeti, bilişsel becerilere hazırlık niteliğinde düşünülmektedir.

¹¹Kobal, Gönül, Ankara Üniversitesi, Down Sendromlu Çocukların Gelişimsel Özellikleri, Çoluk Çocuk Dergisi, sayı: 35. Üstündağ, Bülent, 47. Kromozom, Yeni Asya Yayınları, İstanbul, 1994.Lott, Ira & McCoy, Ernest, Down Syndrome, Advances in Medical Care, Willeyless Publication, New York, 2000.

Örneklem grubundaki 7 yaşındaki Eralp, bilişsel beceri açısından değerlendirildiğinde,

-Kili yemek istese de...

...yenilmeyeceğini öğrenmiştir.

-Sayı sayma becerisini pekiştirmiştir.

Ve hatta bazı prizmaların isimlerini öğrenmiştir. Üçgene “*üsgen*”, dikdörtgene “*didötgen*” demiştir. Bir sonraki derste ise nesnelere gösterildiğinde aynı sözcükleri tekrarlamıştır. Bu gözlem video kayıtları ile sabittir.

Ebeveyn ile yapılan görüşmede geometriye ait bu kavramların daha önceden öğretilip öğretilmediği sorulmuştur. Daha önceden biçimlere yönelik kavram öğretilmediğini söylemişlerdir.

Kilin yiyecek olmadığını öğrenmesi ve onun şekillendirilen bir malzeme olduğunu öğrenmesi, şekillendirdiklerini tek sözcükle de olsa tanımlaması bir kazanım olarak değerlendirilmelidir.

2.2.5. Estetik Beceriler

Özel eğitimde beceri kavramının içinde henüz yer almayan ve tanımlanmayan bir beceri kıstası olarak estetik beceriler; özel eğitim sahasında değerlendirilmesi ve eğitim programına alınması gerekliliğini, yapılan bu çalışma ile kanıtlamaktadır.

Estetik beceriler, bir malzemenin ya da aletin, el ve parmaklarla nasıl kullanılacağıyla başlar ve ona ilişkin sürecin devamında gösterilen özen ve tutarlılığın niteliğini ortaya koyar. Özel eğitimde sanatsal çalışma yapılırken bir down sendromlu çocuğun yoğurma malzemelerinden olan kili çeşitli yöntemler doğrultusunda edindiği şekillendirme kabiliyetiyle oluşturduğu formu, fırça ile astarlanması süreci, uzun bir süreç olduğundan estetik becerilerin geliştirilmesi ve ilerletilmesi noktasında önemli bir örnek olabilmektedir.

Örnekleme grubundaki 9 yaşındaki Mete kırmızı kilden astar hazırlarken;

-Kırmızı kili küçük parçalara ayırmış ve ufalamıştır.

-Kil parçacıklarını boş bir kabın içine doldurmuştur.

-Karıştırarak kil parçacıklarını suyla çözmüştür, astar hazırdır.

-Deri sertliğindeki başka bir kil ürüne, hazırlamış olduğu astarı fırça ile uygulamıştır.

BÖLÜM III: UYGULAMALAR

3.1. Özel Eğitim Alanında Öngörülen Kil Uygulamalar

Özel Eğitim alanında öngörülen kil uygulamalar programı, özellikle araştırma örnekleme bakımından “Down Sendromlular İçin Modül Dizisi” olarak adlandırılmıştır. Hafif ve orta düzey zihinsel yetersizliği olan gruplar da genel anlamda bu programdan yararlanabilir, geliştirilmesi için alıntılanabilir.

Bu modül dizisi, araştırma sürecinde down sendromlu 6 çocuktan oluşan örneklem grubunda 6 aylık bir süreçte uygulanmıştır. Böyle kısa bir süreçte alınan sonucun olumluluk kaydetmesi gelişmelere açık olduğunu göstermiştir. Dolayısıyla bu modül dizisi, yapılması hedeflenen programın “Öğretmen ve Ebeveyn Değerlendirmesi” olarak güçlendirilmesi, genel çerçevede öğretmen ve ebeveyn yanıtlarında tutarlılık gözlenmesi ve özellikle kimi zaman uygulamalara doğrudan katılımlar ve video kayıtlarının izlenerek bu sonuca varılması, programın gelişmelere açık olduğunu göstermiştir. Bu programın gerçekleştirilip geliştirilmesi halinde down sendromlu çocukların ve diğer hafif-orta düzey zihinsel yetersizliği ya da engeli bulunan çocuklar için de oldukça yararlı olabileceği bu ön çalışma ile sabittir.

Bu çalışma kapsamında hazırlanan ve geliştirilebileceği öngörülen becerilere yönelik form örneği aşağıda gösterilmektedir.

ÖZEL EĞİTİMDE ÖNGÖRÜLEN KİL UYGULAMALAR			
Kil Uygulamalar Yoluyla Beceri Kazandırma	Down Sendromlular İçin Modül Dizisi	Öğretmen	Ebeveyn
1- Kili tanır, farklı kileri ayırt eder.	-Kırmızı kili tanır, diğer kilerden ayırt eder.		
	-Beyaz kili tanır, diğer kilerden ayırt eder.		
	-Her iki kil türünden de balçık ve astar hazırlar, uygular. Böylelikle kil ile su ilişkisini kavrar.		
1- Geometrik şekilleri tanır.	-Kendi oluşturduğu şekiller arasında ilişki kurar.		
	-Şekilleri kompoze eder.		
2- Araç-gereç kullanımını bilir.	-Kil uygulamalarda kullanılan araç gereci tanır.		
	- Kullanılan araç gerecin temizlik ve bakımını yapar.		
3- Kile hâkimdir ve seramik teknikleri ile şekillendirir.	-Yaş, kuru ve pişmiş kavramlarının yanı sıra sert-yumuşak kavramlarını da kilden hazırlanmış örneklerle tanır.		
	-Kil parçalarını birbirine ekler-yapıştırır.		
	-Geometrik şekilleri istenilen boyutta fitil, plaka ve şablon tekniği ile kilden şekillendirir.		

4- Kilin seramiğe dönüşme sürecini bilir.	-Kilin kuruma sürecini aralıklı olarak gözlemler, kilin renk değiştirilmesiyle süreci kanıksar.		
	-Kurutma sürecinde kilde çatlama olabileceğini örneklerle görür ve kilin kırılma sürecini kavrar.		
	- Çatlayan ya da kırılan parçaların onarım ve yapıştırma yöntemlerini deneyimler.		
	-Kurutma sonrasında kilin pişirilerek dayanıklı ve kalıcı hale geldiğini görür.		
	-Pişirilen çalışmanın üretim sürecine dönülemeyeceğini bilir.		
5- Sosyal becerilerine kil sayesinde katkı sağlar.	-Yeni bir malzemeyle çalışmaya istek uyandırır.		
	-Seramik çalışma için farklı bir ortam yaratma gerekliliği duyar.		
	- Duygu ve düşüncelerini yaptıkları çalışmalar aracılığıyla yansıtır.		
	- Yaptıklarını beğenir veya beğenmez.		
	-Yaptıklarından mutlu olur, gurur duyar.		
	- Ortamı paylaşır ve haz alır.		
	- Çalışmasına karşı kaygı duyar ve işini korur, sahiplenir.		
	-Diğer çalışmalarla kıyas yapar, kendince değerlendirir.		
	- Yaptıklarını aile ve çevresiyle paylaşır, göstererek anlatmaya çalışır.		
6- Öz Bakım Becerilerine kil sayesinde katkı sağlar.	-Kilin mikrobik bir kirlilik taşımadığını bilir.		
	-Kilin elle şekillendirilmede yaş ve renkli iz bırakması nedeniyle suyla yıkama ve temizlenme gereksinimi duyar.		
	-Ellerini sabunlar ve yıkar, sonra kurular. Tükettiği kurulum aracı peçeteyi çöpe atar.		
	-Kille çalışmaya uygun olarak önlüğünü giyer. Giysisini kil izlerine karşı korur.		
	- Çalışma bitiminde çalıştığı masayı temizler ve önlüğünü çıkarır, katlar veya asar.		
7- Psikomotor becerilerine kil sayesinde katkı sağlar.	- Şekillendirme öncesinde kili küçük parçalar halinde ayırır, sıkır ve yoğurur. Böylelikle ince motor kaslarını çalıştırır.		

	- Kili el ayasında yuvarlayarak küçük yuvarlak formlar oluşturur.		
	- Kil parçalarını birbirine ekleyerek şablondan plaka yapar.		
	- Kilden fitil açar, form oluşturur.		
	- Tornada şekillendirmeyi deneyimler.		
	- Şekillendirdiği formu astarlamak için kil parçacıklarını suyla karıştırır ve astar yapar.		
	- Astarlamayı fırça kullanarak yapar.		
	-Çalışmasını el-kol koordinasyonu sağlayarak ve kaslarını çalıştırmak suretiyle gerçekleştirir.		

Not: Bilişsel ve estetik becerilere ilişkin amaçlar, modül dizisindeki içeriğin tümünü kapsamaktadır. Bu nedenle ayrıca yer verilmemiştir.

Araştırma kapsamında çalışmada yer almaya değer görülen örnek uygulamalar 7-10 yaş arası 6 çocukla sınırlandırılmıştır.

3.2. Arda KARAKAŞ (7 YAŞ)

Arda, örneklem grubunun en küçüğü ve oyun oynamayı seviyor, başlarda kile karşı ilgisiz duran ve sıkılan Arda, uygulama aşamalarının istekleri doğrultusunda kille oyuna dönüştürülmesinin ardından onun için çok amaçlı bir araç haline gelmiştir. Kile ısınma süreci de oyun kurguları ve oyuncakların kilden onarımlarıyla gerçekleştirilmiştir. Örneğin, oyuncak arabanın eksik tekerlerini önce ayada şekillendirdiği yuvarlakla gerçekleştirememiş, sonra gösterilen baskı yöntemi ile arabanın diğer tekerlerine yakın bir yuvarlak elde edilerek monte etmiştir. Sonuçtan mutlu görünen Arda, yaşı itibarıyla aynı zamanda hiperaktivite özelliğinin de bulunması nedeniyle hemen başka bir oyun oynama isteğinde bulunmuş ve daha büyük bir yuvarlak yapıp yaklaşık 10 dakika süresince birlikte elden ele atarak kilden yapılan topla oynamıştır. Böylelikle kendi topunu yapıp onu kullanmıştır. Kil ile meşguliyet kazandırma hedefi amaca ulaşmıştır.

Sonuç olarak Arda gibi 7 yaş grubu için kil uygulamalarda oyun kurguları ve oyuncaklar yan araçlar olarak kullanılabilir. Böylelikle Arda'dan alınan sonuç doğrultusunda, bu yolla isteklendirme gerçekleşebilecek, kili sevmesi olası hale gelecektir.

Arda, oyuncak arabasının eksik tekerleklerinin kilden yaparak tamamlayabileceği fikrini paylaşırken.

Eksik olan ilk tekeri ahşaptan bir baskı aleti ile elde şekillendirilmiş olan yuvarlağı hafif ezerek genişletmiş ve kilden tekerleği oluşturmuştur.

Oluşturmuş olduğu tekeri monte edebilmiştir.

Oyuncak arabanın eksik tekerleğinin kilden yapıldığına ilişkin bir görüntü.

- **Arda Karakaş Değerlendirme Formu**

ÖZEL EĞİTİMDE ÖNGÖRÜLEN KİL UYGULAMALAR			
Kil Uygulamalar Yoluyla Beceri Kazandırma	Down Sendromlular İçin Modül Dizisi	Öğretmen	Ebeveyn

1- Kili tanır, farklı killeri ayırt eder.	-Kırmızı kili tanır, diğer killerden ayırt eder.	Hayır	Hayır
	-Beyaz kili tanır, diğer killerden ayırt eder.	Hayır	Hayır
	-Her iki kil türünden de balçık ve astar hazırlar, uygular. Böylelikle kil ile su ilişkisini kavrar.	Hayır	Hayır
2- Geometrik şekilleri tanır.	-Kendi oluşturduğu şekiller arasında ilişki kurar.	Evet	Evet
	-Şekilleri kompoze eder.	Bazen	Evet
3- Araç-gereç kullanımını bilir.	-Kil uygulamalarda kullanılan araç gereci tanır.	Bazen	Hayır
	- Kullanılan araç gerecin temizlik ve bakımını yapar.	Hayır	Hayır
4- Kile hâkimdir ve seramikteknikleri ile şekillendirir.	-Yaş, kuru ve pişmiş kavramlarının yanı sıra sert-yumuşak kavramlarını da kilden hazırlanmış örneklerle tanır.	Hayır	Hayır
	-Kil parçalarını birbirine ekler-yapıştırır.	Evet	Evet
	-Geometrik şekilleri istenilen boyutta fitil, plaka ve şablon tekniği ile kilden şekillendirir.	Bazen	Bazen
5- Kilin seramiğe dönüşme sürecini bilir.	-Kilin kuruma sürecini aralıklı olarak gözlemler, kilin renk değiştirmesiyle süreci kanıksar.	Hayır	Hayır
	-Kurutma sürecinde kilde çatlama olabileceğini örneklerle görür ve kilin kırılabilirliğini kavrar.	Hayır	Hayır
	- Çatlayan ya da kırılan parçaların onarım ve yapıştırma yöntemlerini deneyimler.	Hayır	Hayır
	-Kurutma sonrasında kilin pişirilerek dayanıklı ve kalıcı hale geldiğini görür.	Hayır	Hayır
	-Pişirilen çalışmanın üretim sürecine dönülemeyeceğini bilir.	Hayır	Hayır
6- Sosyal becerilerine kil sayesinde katkı sağlar.	-Yeni bir malzemeyle çalışmaya istek uyandırır.	Bazen	Bazen
	-Seramik çalışma için farklı bir ortam yaratma gerekliliği duyar.	Evet	Bazen
	- Duygu ve düşüncelerini yaptıkları çalışmalar aracılığıyla yansıtır.	Bazen	Evet
	- Yaptıklarını beğenir veya beğenmez.	Evet	Evet
	-Yaptıklarından mutlu olur, gurur duyar.	Evet	Evet
	- Ortamı paylaşır ve haz alır.	Bazen	Bazen
	- Çalışmasına karşı kaygı duyar ve işini korur, sahiplenir.	Evet	Evet
	-Diğer çalışmalarla kıyas yapar, kendince değerlendirir.	Hayır	Hayır

	- Yaptıklarını aile ve çevresiyle paylaşır, göstererek anlatmaya çalışır.	Evet	Bazen
7- Öz Bakım Becerilerine kil sayesinde katkı sağlar.	-Kilin mikrobik bir kirlilik taşımadığını bilir.	Evet	Evet
	-Kilin elle şekillendirilmede yaş ve renkli iz bırakması nedeniyle suyla yıkama ve temizlenme gereksinimi duyar.	Bazen	Hayır
	-Ellerini sabunlar ve yıkar, sonra kurular. Tükettiği kurulama aracı peçeteyi çöpe atar.	Bazen	Bazen
	-Kille çalışmaya uygun olarak önlüğünü giyer. Giysisini kil izlerine karşı korur.	Hayır	Hayır
	- Çalışma bitiminde çalıştığı masayı temizler ve önlüğünü çıkarır, katlar veya asar.	Bazen	Evet
8- Psikomotor becerilerine kil sayesinde katkı sağlar.	- Şekillendirme öncesinde kili küçük parçalar halinde ayırır, sıkır ve yoğurur. Böylelikle ince motor kaslarını çalıştırır.	Evet	Bazen
	- Kili el ayasında yuvarlayarak küçük yuvarlak formlar oluşturur.	Hayır	Bazen
	- Kil parçalarını birbirine ekleyerek şablondan plaka yapar.	Evet	Evet
	- Kilden fitil açar, form oluşturur.	Hayır	Hayır
	- Tornada şekillendirmeyi deneyimler.	Hayır	Hayır
	- Şekillendirdiği formu astarlamak için kil parçacıklarını suyla karıştırır ve astar yapar.	Hayır	Hayır
	- Astarlamayı fırça kullanarak yapar.	Hayır	Hayır
	-Çalışmasını el-kol koordinasyonu sağlayarak ve kaslarını çalıştırmak suretiyle gerçekleştirir.	Hayır	Hayır

Örnekleme grubunun en küçüğü Arda, gruba çok geç katılması nedeniyle kile yönelik bir bağ geliştirememiş, kili tanıma konusunda da istek göstermemiştir. Down sendromlu çocukların en tipik özelliklerinden biri olan inatçılık kendisini göstermiştir. Arda'nın oyun oynama yaşının da çok başında olması nedeniyle belli bir öğretimi sınırlamasının içinde kalamamıştır, doğrudan oyuncakların aracı olarak kullanılması kille ilişki kurabilmesini sağlayabilmiştir. Ancak geliştirilmesi konusunda da katılım süresinin yetersizliği nedeniyle modül dizisi üzerinden ne yazık ki sonuç alınamamıştır.

Tüm bunların yanı sıra, oyuncaklarla ilişkilendirme ve oyunlaştırma noktasında alınan veriler de azımsanmayacak nitelikte ve farklı bir program ile geliştirilmesi olasıdır. Şöyle ki;

- Oyuncak arabanın tekerleklerini kilden yaparak tamamlama fikrini geliştirmesi ve bu yönde kili şekillendirme yöntemini görebilmesi ve taklit yoluyla uygulaması önemli bir kazanım ve nitelikli zaman geçirme açısından değerlidir.
- Oyunlaştırma yoluyla da kilden 10cm yarıçapında bir top yaparak karşılıklı elden ele atarak oynamak istemiştir. Bu durum sosyal beceri ve psiko motor beceri kapsamında değerlendirildiğinde önemli gelişmelere kil aracılığıyla ulaşılmış olacaktır. Buradan anlaşıldığı gibi, kile çok yönlü bakmak ve öyle değerlendirmek gerekir.
- Ebeveyn ile modül dizisi değerlendirmesi dışında doğrudan katılım ile gözlem değerlendirmesi alınamamıştır. Bu yönde takip gücünü arttıracak bilinçlendirmeler alana ait kurum ve kuruluşların girişimi ile olası hale gelebilecektir. Bu tür geliştirilen programları önemsemeleriyle sağlanabilecektir.

3.3. Mete DİZMAN (8 YAŞ)

Mete, Arda'yla hemen hemen aynı özellikleri göstermektedir, yaş yakınlığı bakımından da uyum göstermektedir. Ancak farklı kurumlarda oldukları için bir araya getirme fırsatı ne yazık ki bulunamamıştır. Zira benzer özellikteki çocukların ikili çalışmalarda da daha farklı sonuçlar çıkarması olasıdır. Mete, konuşma yetersizliği olduğu için doğrudan iletişim kurulamamıştır. Daha çok jest ve mimiklerle kurulan diyalog kille çalışma esnasında sorun çıkarmamıştır, gösterilen yöntemleri kendince yorumlamıştır. Örneğin, sucuk-fitil yönteminin gösterilmesinin ardından yaptığı fitilleri küçük yılan ve solucanlara benzeterak onlarla oyun oynamıştır. Kendince büyük-küçük sıralamasıyla yılan ailesi oluşturmuştur -ki 8 yaşındaki bir Down sendromlu için bu ilginç bir belirtidir. Küçük-büyük kavramının, bilgisini pekiştiren Mete, bilişsel beceri sergilemiş olup küçük-büyük formlarını kolayca oluşturmasıyla da psikomotor becerisine kil yoluyla katkı sağlamıştır.

Bu sonuçla ortaya çıkan şudur ki, Mete de oyunlaştırma yoluyla kili benimsemiştir ve onunla bu şekilde ilişki kurabilmiştir. Hattayılan ailesi olarak sıraladığı fitilleri temel sanat eğitimi almış gibi kompoze edebilmiştir. Bu estetik becerinin bilinçli/bilinçsiz yansımaları olarak değerlendirilebilir. Ve bu yönde geliştirme programları hazırlanabilir. Ayrıca belirtmeli ki, Mete kilin suyla olan ilişkisini de deneyimlemiştir, kilden hazırladığı astarı fırça ile uygulama yaparak hem psikomotor becerilerine katkı

sağlamış, hem de artı olarak estetik beceri kazanmıştır. Mete verilen konuda kendisinin yarattığı düşünel olaylarla kurduğu bağlantı ile konuyu içselleştirerek beklenenin üzerinde başarılı bir performans sergilemiştir. Böylece araştırma açısından konu, yöntem ve uygulama tekniklerinde de çeşitliliğin yararlı olacağı görülmektedir. Bildiklerini anlatımcı bir yol ile ortaya koymada ve bu yolla iletişim kurmada başarı sağlamıştır. Genellikle özel eğitim programlarında, önceden belirlenmiş ve kalıplaşmış konular dâhilinde, zorunlu seçtirilen ve kopyalayarak yapılması istenen bir obje yerine düşünel ama kendi planladığı bir uygulama arasında yaratıcılık ve anlam açısından büyük fark gözlemlenmiştir.

• **Mete Dizman Değerlendirme Formu:**

ÖZEL EĞİTİMDE ÖNGÖRÜLEN KİL UYGULAMALAR			
Kil Uygulamalar Yoluyla Beceri Kazandırma	Down Sendromlular İçin Modül Dizisi	Öğretmen	Ebeveyn
1- Kili tanır, farklı kileri ayırt eder.	-Kırmızı kili tanır, diğer killerden ayırt eder.	Evet	Evet
	-Beyaz kili tanır, diğer killerden ayırt eder.	Evet	Evet
	-Her iki kil türünden de balçık ve astar hazırlar, uygular. Böylelikle kil ile su ilişkisini kavrar.	Evet	Evet
2- Geometrik şekilleri tanır.	-Kendi oluşturduğu şekiller arasında ilişki kurar.	Bazen	Evet
	-Şekilleri kompoze eder.	Evet	Evet

3- Araç-gereç kullanımını bilir.	-Kil uygulamalarda kullanılan araç gereci tanıır.	Bazen	Bazen
	- Kullanılan araç gerecin temizlik ve bakımını yapar.	Evet	Evet
4- Kile hâkimdir ve seramikteknikleri ile şekillendirir.	-Yaş, kuru ve pişmiş kavramlarının yanı sıra sert-yumuşak kavramlarını da kilden hazırlanmış örneklerle tanıır.	Evet	Hayır
	-Kil parçalarını birbirine ekler-yapıştırır.	Evet	Evet
	-Geometrik şekilleri istenilen boyutta fitil, plaka ve şablon tekniği ile kilden şekillendirir.	Hayır	Bazen
5- Kilin seramiğe dönüşme sürecini bilir.	-Kilin kuruma sürecini aralıklı olarak gözlemler, kilin renk değiştiirilmesiyle süreci kanıksar.	Evet	Evet
	-Kurutma sürecinde kilde çatlamların olabileceğini örneklerle görür ve kilin kırılmalılığını kavrar.	Evet	Evet
	- Çatlayan ya da kırılan parçaların onarım ve yapıştırma yöntemlerini deneyimler.	Hayır	Bazen
	-Kurutma sonrasında kilin pişirilerek dayanıklı ve kalıcı hale geldiğini görür.	Hayır	Hayır
	-Pişirilen çalışmanın üretim sürecine dönülemeyeceğini bilir.	Hayır	Hayır
6- Sosyal becerilerine kil sayesinde katkı sağlar.	-Yeni bir malzemeyle çalışmaya istek uyandırır.	Evet	Evet
	-Seramik çalışma için farklı bir ortam yaratma gerekliliğini duyar.	Evet	Evet
	- Duygu ve düşüncelerini yaptıkları çalışmalar aracılığıyla yansıtır.	Evet	Evet
	- Yaptıklarını beğenir veya beğenmez.	Evet	Bazen
	-Yaptıklarından mutlu olur, gurur duyar.	Evet	Evet
	- Ortamı paylaşır ve haz alır.	Evet	Evet
	- Çalışmasına karşı kaygı duyar ve işini korur, sahiplenir.	Evet	Evet
	-Diğer çalışmalarla kıyas yapar, kendince değerlendirir.	Hayır	Hayır
	- Yaptıklarını aile ve çevresiyle paylaşır, göstererek anlatmaya çalışır.	Evet	Evet
7- Öz Bakım Becerilerine kil sayesinde katkı sağlar.	-Kilin mikrobik bir kirlilik taşımadığını bilir.	Evet	Evet
	-Kilin elle şekillendirmede yaş ve renkli iz bırakması nedeniyle suyla yıkama ve temizlenme gereksinimi duyar.	Evet	Evet

	-Ellerini sabunlar ve yıkar, sonra kurular. Tükettiği kurulama aracı peçeteyi çöpe atar.	Bazen	Bazen
	-Kille çalışmaya uygun olarak önlüğünü giyer. Giysisini kil izlerine karşı korur.	Bazen	Bazen
	- Çalışma bitiminde çalıştığı masayı temizler ve önlüğünü çıkarır, katlar veya asar.	Bazen	Evet
8- Psikomotor becerilerine kil sayesinde katkı sağlar.	- Şekillendirme öncesinde kili küçük parçalar halinde ayırır, sıkır ve yoğurur. Böylelikle ince motor kaslarını çalıştırır.	Evet	Evet
	- Kili el ayasında yuvarlayarak küçük yuvarlak formlar oluşturur.	Evet	Evet
	- Kil parçalarını birbirine ekleyerek şablondan plaka yapar.	Evet	Evet
	- Kilden fitil açar, form oluşturur.	Bazen	Bazen
	- Tornada şekillendirmeyi deneyimler.	Hayır	Hayır
	- Şekillendirdiği formu astarlamak için kil parçacıklarını suyla karıştırır ve astar yapar.	Evet	Evet
	- Astarlamayı fırça kullanarak yapar.	Evet	Evet
	-Çalışmasını el-kol koordinasyonu sağlayarak ve kaslarını çalıştırmak suretiyle gerçekleştirir.	Evet	Evet

3.4. Beril KILINÇ (9 YAŞ)

Eğitsel değerlendirme ve tanı kapsamında orta düzeyde zihinsel yetersizliği bulunmaktadır. 12 Aralık 2013 tarihinden itibaren haftada bir gün 15 dakikalık süre ile tamamlanan uygulamalara gösterdiği yoğun ilgi nedeniyle 30 dakikaya çıkarılmıştır. Birebir prensibiyle seramik uygulamalar yaptırılmıştır. Aldığı keyif gözlemlendikten sonra da kurum ve ebeveyn izniyle 45 dakika olarak belirlenmiştir. Yaptırılan çalışma; Hazırlık, Uygulama, Saklama ve Değerlendirme aşamaları olarak sınıflandırılabilir.

İlk önce, seramiğin öz malzemesi “kili tanıma” ya yönelik çalışma yapılmış, kilin şekillendirme sürecinde yaş ve yumuşak olduğunu, bu sayede kilin yoğrulabilir azaltılabilir-çoğaltılabilir özellikleriyle birlikte kil parçacıklarının birbirine eklenebilir, yapıştırılabilir ve suyla çözülebilir olduğu doğrudan uygulamalarla öğretilmiştir. Uygulama Süreci:

1-) Şekillendirme yöntemlerinden fitil tekniğini öğretmeni taklit yöntemiyle uygulamıştır.

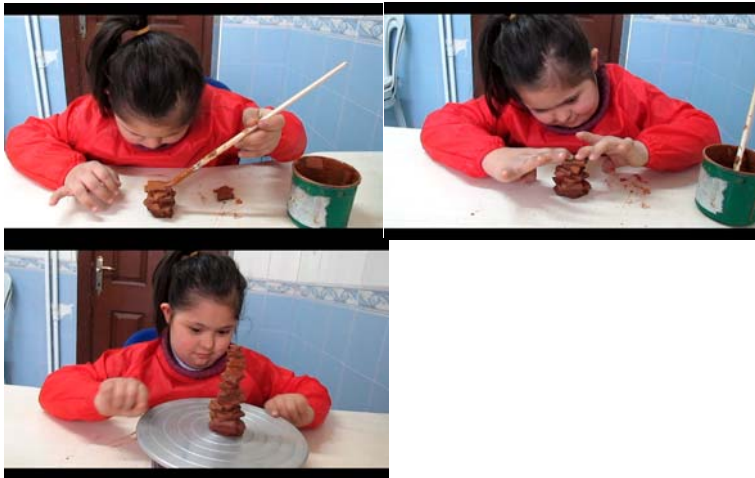
2-) Yaklaşık kalınlıklarda oluşturduğu fitilleri birbirine yapıştırdıktan sonra 20 x 10 cm boyutunda bir plaka haline dönüştürmüştür.

3-) Şekillendirilmiş plaka deri sertliği kıvamında plastikle kapatılarak kurutmaya bırakılmıştır. Bir haftalık aradan sonra plakanın ilk evredeki kadar yaş ve yumuşak olmadığını sertleştiği Beril'e dokundurularak kavratılmıştır.

4-) Deri sertliğindeki plakayı amorf olarak büyükten-küçüğe düzeniyle parçalara ayırmış ve sıralamıştır.

5-) Yumuşak-sert kavramından sonra büyük-küçük kavramını da kil aracılığıyla uygulamış ve ilişkilendirmiştir. Ayrıca sayı sayma becerisini geliştiren bir uygulama yapma fırsatı bulmuştur.

6-)Oluşturduğu plaka parçalarını arkalı önlü çatal yardımıyla çentikler açtıktan sonra fizik kuralları gereği yapılan hatırlatmalarla büyükten küçüğe üst üste balçıkla yapıştırarak bir kule formu ortaya çıkarmıştır.

7-)Bir sonraki 30 dakikalık dersde bu kez yeni bir şekillendirme yöntemi olan, şablon yöntemiyle 10x10 cm'lik 2 adet plaka oluşturmuştur. Plakanın birini yüzey çalışması için boş olarak bekleten Beril diğer plakayı da geometrik şekillerden büyüklü – küçüklü üçgenlere böldükten sonra boş olan plakaya taşıyarak al-koy metoduyla düzenlemeler yapmıştır, bu sayede zihinsel aktivite içerisindeki Beril, son şekle karar verdiğinde tamam bu diyerek aldığı hazzı dışa vurmuştur. Son düzenlemesini yapıştırmaya karar verdikten sonra öğrendiği yöntemle yapıştırmıştır. Karar verme becerisi ve sonuçtan haz alma bu uygulamanın önemi ve başarısının kanıtı sayılabilir. Sonuç olarak, Beril seramiğin temel şekillendirme yöntemleri hakkında artık bilgi sahibidir, pratik yaptıkça bilgisini geliştirip, pekiştirebilecektir.

Beril'Kılınç'ın annesi Hatice Kılınç'la yapılan görüntülü röportaj sonucunda:

“Beril seramiğe başladığından beri daha istekli geliyor okula. Normalde erkeklerden korkar ve ders yapmaz ama sizinle çok hevesli ders yapıyor. Okul günü geldiğinde sevinerek çamur yapacağız diyor ve hopluya zıplaya geliyor... Beril toka takmayı sevmez ama ders yapamazsın öyle dedim ve hemen tamam diye kabul etti. Ve artık sürekli takabiliyor. Beril resim yapmayı sevmez ama elleriyle bir şeyler yapmak inanılmaz haz verdi ve her ders biraz daha istekli geliyor. Herkese gösteriyor ve hamur yapıyorum diye anlatıyor öyle gururlanıyor ki gösterirken ben inanmıyorum onun bu hevesine... Siz resimleri gönderir göndermez Beril’e gösteriyorum öğretmenin gönderdi diyorum alıyor elimden hemen kardeşine gösteriyor.” şeklinde seramik derslerinin değerlendirilmesini yapmıştır.

• Beril Kılınç Değerlendirme Formu

ÖZEL EĞİTİMDE ÖNGÖRÜLEN KİL UYGULAMALAR			
Kil Uygulamalar Yoluyla Beceri Kazandırma	Down Sendromlular İçin Modül Dizisi	Öğretmen	Ebeveyn
1- Kili tanır, farklı killeri ayırt eder.	-Kırmızı kili tanır, diğer killerden ayırt eder.	Evet	Evet
	-Beyaz kili tanır, diğer killerden ayırt eder.	Evet	Evet
	-Her iki kil türünden de balçık ve astar hazırlar, uygular. Böylelikle kil ile su ilişkisini kavrar.	Evet	Evet
2- Geometrik şekilleri tanır.	-Kendi oluşturduğu şekiller arasında ilişki kurar.	Evet	Evet
	-Şekilleri kompoze eder.	Evet	Evet
3- Araç-gereç kullanımını bilir.	-Kil uygulamalarda kullanılan araç gereci tanır.	Bazen	Evet
	- Kullanılan araç gerecin temizlik ve bakımını yapar.	Evet	Evet
4- Kile hâkimdir ve seramikteknikleri ile şekillendirir.	-Yaş, kuru ve pişmiş kavramlarının yanı sıra sert-yumuşak kavramlarını da kilden hazırlanmış örneklerle tanır.	Evet	Evet
	-Kil parçalarını birbirine ekler-yapıştırır.	Evet	Evet
	-Geometrik şekilleri istenilen boyutta fitil, plaka ve şablon tekniği ile kilden şekillendirir.	Bazen	Bazen
5- Kilin seramiğe dönüşme sürecini bilir.	-Kilin kuruma sürecini aralıklı olarak gözlemler, kilin renk değişimiyle süreci kanıksar.	Evet	Evet
	-Kurutma sürecinde kilde çatlama olabileceğini örneklerle görür ve kilin kırılabilirliğini kavrar.	Bazen	Bazen
	- Çatlayan ya da kırılan parçaların onarım ve yapıştırma yöntemlerini deneyimler.	Evet	Evet
	-Kurutma sonrasında kilin pişirilerek dayanıklı ve kalıcı hale geldiğini görür.	Evet	Evet

	-Pişirilen çalışmanın üretim sürecine dönülemeyeceğini bilir.	Evet	Evet
6- Sosyal becerilerine kil sayesinde katkı sağlar.	-Yeni bir malzemeyle çalışmaya istek uyandırır.	Evet	Evet
	-Seramik çalışma için farklı bir ortam yaratma gerekliliği duyar.	Evet	Evet
	- Duygu ve düşüncelerini yaptıkları çalışmalar aracılığıyla yansıtır.	Evet	Evet
	- Yaptıklarını beğenir veya beğenmez.	Bazen	Evet
	-Yaptıklarından mutlu olur, gurur duyar.	Evet	Evet
	- Ortamı paylaşır ve haz alır.	Evet	Evet
	- Çalışmasına karşı kaygı duyar ve işini korur, sahiplenir.	Evet	Evet
	-Diğer çalışmalarla kıyas yapar, kendince değerlendirir.	Evet	Bazen
	- Yaptıklarını aile ve çevresiyle paylaşır, göstererek anlatmaya çalışır.	Evet	Evet
7- Öz Bakım Becerilerine kil sayesinde katkı sağlar.	-Kilin mikrobik bir kirlilik taşımadığını bilir.	Evet	Evet
	-Kilin elle şekillendirmede yaş ve renkli iz bırakması nedeniyle suyla yıkama ve temizlenme gereksinimi duyar.	Evet	Evet
	-Ellerini sabunlar ve yıkar, sonra kurular. Tükettiği kurulama aracı peçeteyi çöpe atar.	Evet	Evet
	-Kille çalışmaya uygun olarak önlüğünü giyer. Giysisini kil izlerine karşı korur.	Evet	Evet
	- Çalışma bitiminde çalıştığı masayı temizler ve önlüğünü çıkarır, katlar veya asar.	Evet	Bazen
8- Psikomotor becerilerine kil sayesinde katkı sağlar.	- Şekillendirme öncesinde kili küçük parçalar halinde ayırır, sıkır ve yoğurur. Böylelikle ince motor kaslarını çalıştırır.	Evet	Evet
	- Kili el ayasında yuvarlayarak küçük yuvarlak formlar oluşturur.	Evet	Evet
	- Kil parçalarını birbirine ekleyerek şablondan plaka yapar.	Evet	Evet
	- Kilden fitil açar, form oluşturur.	Evet	Evet
	- Tornada şekillendirmeyi deneyimler.	Evet	Evet
	- Şekillendirdiği formu astarlamak için kil parçacıklarını suyla karıştırır ve astar yapar.	Evet	Evet
	- Astarlamayı fırça kullanarak yapar.	Evet	Evet

	-Çalışmasını el-kol koordinasyonu sağlayarak ve kaslarını çalıştırmak suretiyle gerçekleştirir.	Evet	Evet
--	---	------	------

3.5. Eralp ERTAŞ (8 YAŞ)

Eralp, kurumdan alınan bilgilere göre problem davranışlar sergilemektedir. Örneğin, kille çalışma konusunda istekli görünen Eralp, dikkat ve ilgiyi üzerine çekmek için kili yeme eğilimde bulunmuştur. Uygulama sırasında streotip hale gelen davranış bir, iki ikazdan sonra azalacağı yerde artış göstermiş ve ikazlar üzerine iletişim geliştirdiğini düşünen Eralp, yaptığı davranışın karşısındaki ikazlar bitince problem davranışına son vererek kili yemek yerine şekillendirmeye başlamıştır. Buradan anlaşılacağı üzere bir özel eğitim uzmanının bu tür bir uygulama öncesinde verdiği bilgi, programın doğru yönde oluşturulmasına olanak sağlamakta, kille uygulama yapan uzmanın işini kolaylaştırıp yöntem geliştirmesine yardımcı olmaktadır. İş ve güç birliğinin gerekliliği kuşkusuz ki bu örnekten hareketle çok açıktır. Disiplinler arası işbirliği birlikte hazırlanan programlar, yönlendirmeler her şeyden önce bu alanda eğitim alan öğrenciye verilen değer, gösterilen özen sonucun olumlu olmasını güçlendirmekte ve özel eğitim almak zorunda olan çocukların ve ailelerin umutlarını arttırmaktadır. Bu anti parantezden sonra belirtmek gerekir ki Eralp kille çalışma konusunda nitelikli bir ilerleme göstererek elle şekillendirme yöntemlerinde başarı kaydetmiştir. Başlarda kili yeme eğilimi gösteren bir çocuk düşünün ki büst yapabilir duruma gelmiştir.

• Eralp Ertaş Değerlendirme Formu

ÖZEL EĞİTİMDE ÖNGÖRÜLEN KİL UYGULAMALAR			
Kil Uygulamalar Yoluyla Beceri Kazandırma	Down Sendromlular İçin Modül Dizisi	Öğretmen	Ebeveyn
1- Kili tanır, farklı killeri ayırt eder.	-Kırmızı kili tanır, diğer killerden ayırt eder.	Evet	Evet
	-Beyaz kili tanır, diğer killerden ayırt eder.	Evet	Evet

	-Her iki kil türünden de balçık ve astar hazırlar, uygular. Böylelikle kil ile su ilişkisini kavrar.	Evet	Evet
2- Geometrik şekilleri tanır.	-Kendi oluşturduğu şekiller arasında ilişki kurar.	Bazen	Evet
	-Şekilleri kompoze eder.	Bazen	Evet
3- Araç-gereç kullanımını bilir.	-Kil uygulamalarda kullanılan araç gereci tanır.	Evet	Bazen
	- Kullanılan araç gerecin temizlik ve bakımını yapar.	Bazen	Bazen
4- Kile hâkimdir ve seramikteknikleri ile şekillendirir.	-Yaş, kuru ve pişmiş kavramlarının yanı sıra sert-yumuşak kavramlarını da kilden hazırlanmış örneklerle tanır.	Evet	Evet
	-Kil parçalarını birbirine ekler-yapıştırır.	Evet	Evet
	-Geometrik şekilleri istenilen boyutta fitil, plaka ve şablon tekniği ile kilden şekillendirir.	Bazen	Hayır
5- Kilin seramiğe dönüşme sürecini bilir.	-Kilin kuruma sürecini aralıklı olarak gözlemler, kilin renk değiştirmesiyle süreci kanıksar.	Hayır	Hayır
	-Kurutma sürecinde kilde çatlama olabileceğini örneklerle görür ve kilin kırılma eğilimini kavrar.	Hayır	Hayır
	- Çatlayan ya da kırılan parçaların onarım ve yapıştırma yöntemlerini deneyimler.	Hayır	Hayır
	-Kurutma sonrasında kilin pişirilerek dayanıklı ve kalıcı hale geldiğini görür.	Hayır	Hayır
	-Pişirilen çalışmanın üretim sürecine dönülemeyeceğini bilir.	Hayır	Hayır
6- Sosyal becerilerine kil sayesinde katkı sağlar.	-Yeni bir malzemeyle çalışmaya istek uyandırır.	Evet	Evet
	-Seramik çalışma için farklı bir ortam yaratma gerekliliği duyar.	Evet	Evet
	- Duygu ve düşüncelerini yaptıkları çalışmalar aracılığıyla yansıtır.	Evet	Bazen
	- Yaptıklarını beğenir veya beğenmez.	Bazen	Bazen
	-Yaptıklarından mutlu olur, gurur duyar.	Evet	Evet
	- Ortamı paylaşır ve haz alır.	Evet	Evet
	- Çalışmasına karşı kaygı duyar ve işini korur, sahiplenir.	Bazen	Evet
	-Diğer çalışmalarla kıyas yapar, kendince değerlendirir.	Bazen	Bazen
	- Yaptıklarını aile ve çevresiyle paylaşır, göstererek anlatmaya çalışır.	Evet	Evet

7- Öz Bakım Becerilerine kil sayesinde katkı sağlar.	-Kilin mikrobik bir kirlilik taşımadığını bilir.	Bazen	Bazen
	-Kilin elle şekillendirilmede yaş ve renkli iz bırakması nedeniyle suyla yıkama ve temizlenme gereksinimi duyar.	Bazen	Bazen
	-Ellerini sabunlar ve yıkar, sonra kurular. Tükettiği kurulama aracı peçeteyi çöpe atar.	Evet	Evet
	-Kille çalışmaya uygun olarak önlüğünü giyer. Giysisini kil izlerine karşı korur.	Evet	Evet
	- Çalışma bitiminde çalıştığı masayı temizler ve önlüğünü çıkarır, katlar veya asar.	Bazen	Evet
8- Psikomotor becerilerine kil sayesinde katkı sağlar.	- Şekillendirme öncesinde kili küçük parçalar halinde ayırır, sıkır ve yoğurur. Böylelikle ince motor kaslarını çalıştırır.	Evet	Evet
	- Kili el ayasında yuvarlayarak küçük yuvarlak formlar oluşturur.	Evet	Evet
	- Kil parçalarını birbirine ekleyerek şablondan plaka yapar.	Evet	Evet
	- Kilden fitil açar, form oluşturur.	Bazen	Bazen
	- Tornada şekillendirmeyi deneyimler.	Hayır	Hayır
	- Şekillendirdiği formu astarlamak için kil parçacıklarını suyla karıştırır ve astar yapar.	Evet	Evet
	- Astarlamayı fırça kullanarak yapar.	Evet	Evet
	-Çalışmasını el-kol koordinasyonu sağlayarak ve kaslarını çalıştırmak suretiyle gerçekleştirir.	Evet	Evet

3.6. Umut UĞURCAN (10 YAŞ)

Umut, başlarda titizlik tepkisiyle kırmızı kili reddetmiştir. Bunun üzerine kil çeşitliğinden faydalanarak uygulamaya daha az tepki verebileceği düşünülerek beyaz kille devam edilmiştir. Ancak beyaz kilin de elde şekillendirme sırasında iz bırakması Umut'un çekimser davranmasına neden olmuştur. Seramik disiplini içerdiği malzeme , teknik ve zengin anlatım olanakları ile diğer disiplinlere göre sanat eğitiminin çok yönlü uygulanabileceği olanaklar sunabilmektedir. Bu olanaklar uzman eller ve usta programlarla her zaman geliştirilip çoğaltılabilir. Böylesi bir alandan sanat eğitiminde yararlanmamak hiç de akılcı değildir. Umut kırmızı kile dokunmak istemediğinde beyaz kil seçeneği kullanılmış ve sonuç alınabilmiştir. Onu reddetse idi pişmiş seramik bünyeler kullanılabilirdi. Kırmızı plastik kilden sonra, önüne konulan beyaz kili yumrukle ezme girişiminde bulunmuştur, yumrukladıkça keyif aldığı gözlenen Umut'a, ezme, bastırma zevki ve kabiliyetini fırsata dönüştürerek çeşitli baskı aletlerinin

kullanılmasıyla beceri kazandırma yönünde uygulama yaptırılmıştır. Kilin baskıyla şekillendirilmesinden büyük keyif alan Umut, 10 x 10 cm' lik karolar üzerine baskıyla şekillendirdiği biçimleri yerleştirerek ayrıca kompozisyon kurmayı başarmıştır. Seramik alanının zenginliği ve çalışma olanakları ancak bu konunun uzmanları ile sağlanabilir.

• **Umut Uğurcan Değerlendirme Formu**

ÖZEL EĞİTİMDE ÖNGÖRÜLEN KİL UYGULAMALAR			
Kil Uygulamalar Yoluyla Beceri Kazandırma	Down Sendromlular İçin Modül Dizisi	Öğretmen	Ebeveyn
1- Kili tanır, farklı kileri ayırt eder.	-Kırmızı kili tanır, diğer kilerden ayırt eder.	Evet	Evet
	-Beyaz kili tanır, diğer kilerden ayırt eder.	Evet	Evet
	-Her iki kil türünden de balçık ve astar hazırlar, uygular. Böylelikle kil ile su ilişkisini kavrar.	Evet	Evet
2- Geometrik şekilleri tanır.	-Kendi oluşturduğu şekiller arasında ilişki kurar.	Evet	Evet
	-Şekilleri kompoze eder.	Bazen	Bazen
3- Araç-gereç kullanımını bilir.	-Kil uygulamalarda kullanılan araç gereci tanır.	Evet	Evet
	- Kullanılan araç gerecin temizlik ve bakımını yapar.	Bazen	Bazen
4- Kile hâkimdir ve seramikteknikleri ile şekillendirir.	-Yaş, kuru ve pişmiş kavramlarının yanı sıra sert-yumuşak kavramlarını da kilden hazırlanmış örneklerle tanır.	Hayır	Hayır
	-Kil parçalarını birbirine ekler-yapıştırır.	Bazen	Bazen
	-Geometrik şekilleri istenilen boyutta fitil, plaka ve şablon tekniği ile kilden şekillendirir.	Hayır	Bazen
5- Kilin seramiğe dönüşme sürecini bilir.	-Kilin kuruma sürecini aralıklı olarak gözlemler, kilin renk değiştirmesiyle süreci kanıksar.	Hayır	Hayır
	-Kurutma sürecinde kilde çatlama olabileceğini örneklerle görür ve kilin kırılabilirliğini kavrar.	Evet	Bazen
	- Çatlama ya da kırılan parçaların onarım ve yapıştırma yöntemlerini deneyimler.	Hayır	Hayır
	-Kurutma sonrasında kilin pişirilerek dayanıklı ve kalıcı hale geldiğini görür.	Hayır	Hayır
	-Pişirilen çalışmanın üretim sürecine dönülemeyeceğini bilir.	Hayır	Hayır
6- Sosyal becerilerine kil sayesinde katkı sağlar.	-Yeni bir malzemeyle çalışmaya istek uyandırır.	Bazen	Bazen
	-Seramik çalışma için farklı bir ortam yaratma gerekliliği duyar.	Evet	Bazen
	- Duygu ve düşüncelerini yaptıkları çalışmalar	Hayır	Hayır

	aracılığıyla yansıtır.		
	- Yaptıklarını beğenir veya beğenmez.	Evet	Bazen
	-Yaptıklarından mutlu olur, gurur duyar.	Evet	Evet
	- Ortamı paylaşır ve haz alır.	Evet	Evet
	- Çalışmasına karşı kaygı duyar ve işini korur, sahiplenir.	Bazen	Bazen
	-Diğer çalışmalarla kıyas yapar, kendince değerlendirir.	Hayır	Hayır
	- Yaptıklarını aile ve çevresiyle paylaşır, göstererek anlatmaya çalışır.	Evet	Evet
7- Öz Bakım Becerilerine kil sayesinde katkı sağlar.	-Kilin mikrobik bir kirlilik taşımadığını bilir.	Bazen	Bazen
	-Kilin elle şekillendirmede yaş ve renkli iz bırakması nedeniyle suyla yıkama ve temizlenme gereksinimi duyar.	Evet	Evet
	-Ellerini sabunlar ve yıkar, sonra kurular. Tükettiği kurulama aracı peçeteyi çöpe atar.	Evet	Evet
	-Kille çalışmaya uygun olarak önlüğünü giyer. Giysisini kil izlerine karşı korur.	Evet	Evet
	- Çalışma bitiminde çalıştığı masayı temizler ve önlüğünü çıkarır, katlar veya asar.	Evet	Bazen
8- Psikomotor becerilerine kil sayesinde katkı sağlar.	- Şekillendirme öncesinde kili küçük parçalar halinde ayırır, sıkır ve yoğurur. Böylelikle ince motor kaslarını çalıştırır.	Hayır	Hayır
	- Kili el ayasında yuvarlayarak küçük yuvarlak formlar oluşturur.	Bazen	Bazen
	- Kil parçalarını birbirine ekleyerek şablondan plaka yapar.	Bazen	Evet
	- Kilden fitil açar, form oluşturur.	Hayır	Hayır
	- Tornada şekillendirmeyi deneyimler.	Hayır	Hayır
	- Şekillendirdiği formu astarlamak için kil parçacıklarını suyla karıştırır ve astar yapar.	Evet	Evet
	- Astarlamayı fırça kullanarak yapar.	Evet	Evet
	-Çalışmasını el-kol koordinasyonu sağlayarak ve kaslarını çalıştırmak suretiyle gerçekleştirir.	Bazen	Evet

Örnekleme grubunun en hassas ve nazik çocuklarından biri olan Umut, hastalıkları nedeniyle öngörülen ve belirlenen süre zarfında uygulamalara katılamamıştır. 6 aylık sürede, totalde 6 saat çalışılabilmektedir. Eğer çalışmalarını sürdürebilseydi, öngörülen modül dizisine göre oldukça gelişme kaydetmiş olabilirdi. Sonuç olarak, birebir

uygulama prensibinin gerekliliği doğrultusunda, değerlendirme kıstasları belirlenirken uygulamaya katılım süresiyle birlikte genetik durumun hassasiyeti de göz önünde bulundurulmuştur.

Sonuç olarak:

- Kil tanıma ve şekillendirme konusunda sorun yaşamamıştır. Ancak kile ve kilin şekillendirilmesine yönelik kullanılan alet ve edevata tam olarak hâkim değildir. Bu da katılım süresiyle ilişkili bir durumdur. Bununla birlikte kilin şekillendirilmesi sürecinde yaşanan aksaklıklardan dolayı kilin pişirilip seramik ürün haline dönüşümü de öğrenememiştir.
- Sosyal beceriler de fark edilir nitelikte gelişme kaydeden Umut, ailesini bu anlamda şaşırtmıştır. Ebeveyn,“Başlarda isteksiz gelen Umut, şimdi yaptıklarını anlatıyor, paylaşıyor.” diyerek memnuniyetini paylaşmıştır. Ayrıca modül dizisi üzerinden ebeveyn değerlendirmesindeki yanıtlarıyla bunu doğrulamıştır.
- Öz bakım becerilerinin gözlemini de ebeveyn doğrudan katılımcı olup uygulamayı gözlemleyerek değerlendirmiştir.”Kendiliğinden ellerini yıkama ve kurulama girişiminde bulunmadığını ve kille uygulama sonrası uyarı almadan ellerini yıkamaya yönelmesi, ellerini yıkarken sabunu kullanması, havlu ile ellerini kurulaması aileyi mutlu etmiştir. Bunları tam olarak bilmiyordu, evde bizden yardım istiyordu, tek başına yönlendirdiğimizde ya sabun kullanmıyor, ya musluğu açıp-kapatmakta sorun yaşıyor ya da ellerini kurulamıyordu.” Ebeveyn bu değerlendirmesiyle öz bakım becerilerinde kil uygulamaları sayesinde önemli bir kazanım elde edildiğini vurgulamıştır.
- Psikomotor becerilerin kil yoluyla geliştirilmesi uygulama süreciyle doğru orantılıdır. Uygulama süresi arttıkça gelişme kaydedilebilir.
- Bilişsel ve estetik beceri gelişimi ise uygulamanın eksiksiz ve programın bireysel kıstasların da göz önünde bulundurulduğu bir programla geliştirilmesine bağlı olduğu anlaşılmaktadır.

3.7. İlayda AYVAZ (10 YAŞ)

İlayda, çeşitli nedenlerle tam katılım sağlayamadığı için kilden yapılan uygulamaların genellikle tüm aşamalarını geriden izlemiştir. Yaşlarına göre beceri geliştirme konusunda da yetersizlikleri devam etmiştir. Ancak bu olumsuzluklara karşın geliştirilen“ikili çalıştırma” yöntemi ile aşılabılmıştır. Bu yöntem ile başarı kaydetmek sürdürülebilirliği ile olasıdır. İkili çalıştırma için yaş yakınlığı bakımından 9 yaşındaki Beril seçilmiştir. İlayda ile Beril çalışma esnasındaki uzun sessizliklere, şaşkınlıklara uğrasalar da kısa sürede Beril’in girişken tavrıyla İlayda, yaptığı çalışmayı tamamlamaya başlamıştır. Özellikle baştan sona süreci takip etmesiyle astar hazırlama ve uygulama konusunda oldukça başarılı olmuş ve psikomotor becerilerini azımsanmayacak derece de geliştirebilmiştir. Hatta ince motor becerilerindeki

yetersizlikten dolayı öz bakım becerilerinde de sıkıntı yaşayan İlayda, önemli bir kazanım olarak düşünülen, “ellerini yıkama ve kurulama” becerisini de kazanabilmiştir. İlayda'nın seramik yaparken sergilediği tutum ve davranışların aile ile ilgili yaklaşımlardan kaynaklanabileceğini belirtmek gerekebilir. Beril'in seramik derslerine katılırken ailesi tarafından desteklenip hazır hale getirilmesi, sürecin aralıksız içinde yer alması, çalışmaların rahat, özgüvenli ve istekli yapılmasında önemli bir rol oynamış. Diğer çocuklarla karşılaştırıldığında bunun olumlu bir avantaja dönüştüğü görülmüştür. Aynı destek İlayda'nın ailesi tarafından muhtemelen koşullar gereği sağlanamamıştır. Bu nedenle de Beril derse daha hakim ve sahiplenmiş bir rol alabilmiştir. Grup çalışmasında da bu nedenle yönlendiren, lider konumuna Beril kolayca geçebilmiştir.

• İlayda Ayvaz Değerlendirme Formu

ÖZEL EĞİTİMDE ÖNGÖRÜLEN KİL UYGULAMALAR			
Kil Uygulamalar Yoluyla Beceri Kazandırma	Down Sendromlular İçin Modül Dizisi	Öğretmen	Ebeveyn
1- Kili tanır, farklı kileri ayırt eder.	-Kırmızı kili tanır, diğer kilerden ayırt eder.	Evet	Evet
	-Beyaz kili tanır, diğer kilerden ayırt eder.	Evet	Evet
	-Her iki kil türünden de balçık ve astar hazırlar, uygular. Böylelikle kil ile su ilişkisini kavrar.	Evet	Evet
2- Geometrik şekilleri tanır.	-Kendi oluşturduğu şekiller arasında ilişki kurar.	Bazen	Evet
	-Şekilleri kompoze eder.	Bazen	Evet
3- Araç-gereç kullanımını bilir.	-Kil uygulamalarda kullanılan araç gereci tanır.	Evet	Evet
	- Kullanılan araç gerecin temizlik ve bakımını yapar.	Bazen	Bazen
4- Kile hâkimdir ve seramikteknikleri ile şekillendirir.	-Yaş, kuru ve pişmiş kavramlarının yanı sıra sert-yumuşak kavramlarını da kilden hazırlanmış örneklerle tanır.	Evet	Evet
	-Kil parçalarını birbirine ekler-yapıştırır.	Evet	Evet
	-Geometrik şekilleri istenilen boyutta fitil, plaka ve şablon tekniği ile kilden şekillendirir.	Hayır	Hayır
5- Kilin seramiğe dönüşme sürecini bilir.	-Kilin kuruma sürecini aralıklı olarak gözlemler, kilin renk değişimiyle süreci kanıksar.	Bazen	Evet
	-Kurutma sürecinde kilde çatlakların olabileceğini örneklerle görür ve kilin kırılabilirliğini kavrar.	Evet	Bazen

	- Çatlayan ya da kırılan parçaların onarım ve yapıştırma yöntemlerini deneyimler.	Hayır	Hayır
	-Kurutma sonrasında kilin pişirilerek dayanıklı ve kalıcı hale geldiğini görür.	Hayır	Hayır
	-Pişirilen çalışmanın üretim sürecine dönülemeyeceğini bilir.	Hayır	Hayır
6- Sosyal becerilerine kil sayesinde katkı sağlar.	-Yeni bir malzemeyle çalışmaya istek uyandırır.	Evet	Evet
	-Seramik çalışma için farklı bir ortam yaratma gerekliliği duyar.	Bazen	Bazen
	- Duygu ve düşüncelerini yaptıkları çalışmalar aracılığıyla yansıtır.	Hayır	Hayır
	- Yaptıklarını beğenir veya beğenmez.	Bazen	Evet
	-Yaptıklarından mutlu olur, gurur duyar.	Bazen	Bazen
	- Ortamı paylaşır ve haz alır.	Evet	Evet
	- Çalışmasına karşı kaygı duyar ve işini korur, sahiplenir.	Bazen	Evet
	-Diğer çalışmalarla kıyas yapar, kendince değerlendirir.	Hayır	Hayır
	- Yaptıklarını aile ve çevresiyle paylaşır, göstererek anlatmaya çalışır.	Bazen	Bazen
7- Öz Bakım Becerilerine kil sayesinde katkı sağlar.	-Kilin mikrobik bir kirlilik taşımadığını bilir.	Evet	Evet
	-Kilin elle şekillendirmede yaş ve renkli iz bırakması nedeniyle suyla yıkama ve temizlenme gereksinimi duyar.	Evet	Evet
	-Ellerini sabunlar ve yıkar, sonra kurular. Tükettiği kurulama aracı peçeteyi çöpe atar.	Evet	Evet
	-Kille çalışmaya uygun olarak önlüğünü giyer. Giysisini kil izlerine karşı korur.	Bazen	Bazen
	- Çalışma bitiminde çalıştığı masayı temizler ve önlüğünü çıkarır, katlar veya asar.	Bazen	Bazen
8- Psikomotor becerilerine kil sayesinde katkı sağlar.	- Şekillendirme öncesinde kili küçük parçalar halinde ayırır, sıkır ve yoğurur. Böylelikle ince motor kaslarını çalıştırır.	Evet	Evet
	- Kili el ayasında yuvarlayarak küçük yuvarlak formlar oluşturur.	Evet	Bazen
	- Kil parçalarını birbirine ekleyerek şablondan plaka yapar.	Evet	Evet
	- Kilden fitil açar, form oluşturur.	Bazen	Evet
	- Tornada şekillendirmeyi deneyimler.	Hayır	Hayır

	- Şekillendirdiği formu astarlamak için kil parçacıklarını suyla karıştırır ve astar yapar.	Evet	Evet
	- Astarlamayı fırça kullanarak yapar.	Evet	Evet
	-Çalışmasını el-kol koordinasyonu sağlayarak ve kaslarını çalıştırmak suretiyle gerçekleştirir.	Evet	Evet

SONUÇ

Seramik Alanının başlıca malzemeleri içinde yer alan şekillendirme, geri dönüştürme özelliğine sahip toprak kil malzemelerin eğitimde kullanılarak yapılması yönelik yapılmış kapsamlı araştırmalar bulunmakla birlikte bu araştırmaların büyük bir kısmı sağlıklı çocuklara yönelik çalışmaları içermektedir. Seramik sanat ve disiplininin ise kapsamı bu araştırmalardan daha geniş ve çok yönlü düşünülmelidir. Bu noktadan hareketle oluşturulan bu çalışma özellikle “özel eğitim” alanı içinden seçilen ve sadece 7-10 yaş aralığı ile sınırlı tutulmaya çalışılmış “Down Sendromlu Çocuklara” yöneliktir. Sınırlamaları oluşturma konusunda özel eğitim uzmanlarının yönlendirme ve eleştirileri de etkin olmuştur. Çalışma sürecinde de görülmüştür ki; aslında beceriye yönelik yapılması gereken, araştırılıp emek verilmesi zorunlu pek çok detaylı incelemeye ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle ülkemizde sağlıklı çocuklara yönelik programların bile uygulamada yeterince ele alınmadığı düşünüldüğünde özel eğitim gerektiren kesim için bu konuda çalışmalara ne derece önem verilmesi gerektiği açıktır. Seramik ile ilgili beceri kazandırılması konusunun sanat eğitimi bütünlüğünün bir parçası olarak görülmesi gereklidir. Plastik sanatlar içinde zihin-beden ilişkisiyle uygulamaya döküldüğü bir alan olarak seramik, özel eğitim alanının içinde katkısı kolayca izlenebilen “özel” bir yere sahip olabilmektedir.

Bu araştırma kapsamında yaptırılan uygulamalardan alınan somut veriler şöyle sıralanabilir:

- Bire bir prensibiyle gerçekleştirilen hemen hemen tüm uygulamalarda farklı bir malzemeyle tanışıyor olmanın şaşkınlığı gözlenmiştir. Aslında diğer yoğurma (plasterin, fimo hamuru gibi) malzemelerine, bazıları aşına olsa da o

malzemelerle yapılan uygulamaların yetersizliği ya da farklılığı nedeniyle pek benzerlik kuramadıkları görülmüştür.

- Kil, ilk etapta doğal olarak kimisinin ilgisini çekerken, kimisinin titizlik tepkisi vermelerine neden olmuştur. Bu nedenle öncelikle eğitim planlarının birebir prensibiyle yapılması, duyu-duygu-duyumsama bileşkesinden ipuçlarının sağlıklı alınabilmesi bu çalışmayı yaptıracak seramik öğretmeni için gereklidir. Dolayısıyla, kil ile uygulama aşamalarındaki ilk adımın bu metotla yapılması süreklilik bakımından da yararlı olacaktır.
- İki ay süresince 15 dakikalık birebir uygulama yapılmıştır, çocuklardaki istek gözlenmiş ve akabinde sürede arttırılmıştır. 15 dakikalık uygulamalar çocukların üçü için dört ay süresince 30 dakikaya uzatılırken kille çalışmaya can atan ikisi için ise 45 dakika olarak belirlenmiştir. Buradan anlaşıldığı gibi, çocuklar kendi aralarında aynı grup dâhilinde olsalar da yaş, cinsiyet, yaklaşım ve özellikle beceriden kaynaklı farklılıkları nedeniyle sürenin belirlenmesinde etkili olmuşlardır. Buradaki en önemli çıkarım ise 7-10 yaş aralığındaki down sendromlu çocukların ortalama algı ve beceri dinamikleri göz önünde bulundurulduğunda kilin sevdirmesi ve kille şekillendirmenin öğretilmesinin olası olmasıdır.

Terwiel “Okul Öncesi Sanat Eğitiminde Bir Malzeme Olarak Kilin Yeri” isimli doktora tezinde okul öncesi çocukları için gelişim çizgisi ve anlama düzeyine bağlı olarak, görsel sanatlarda, dikkat edilmesi gereken en önemli özellik programların duysal, psikomotor, estetik ve kavramaya dönük olması gerektiğini ve sanat yapmanın herhangi bir şeyi üretmekten daha önemli olabileceğini belirtmektedir.¹²Bu araştırmanın da amacının hiçbir şekilde ürün çıkarmaya yönelik olmayıp; beceri kazandırma, var olan becerileri pekiştirme ve buna ek olarak sanatsal nitelikte estetik farkındalık kazandırma kaygısı doğrultusunda ele alınması ve sonuçların bu perspektiften, sürecin önemine yönelik değerlendirilmesi uygun düşecektir.

Seramik alanının bilgi ve becerisine sahip uzmanların beklentileri bu yönde olmakla birlikte disiplinler arası çalışmalarda başka amaçlar seramik yöntemleri kullanılarak kazandırılabilir.

Örneğin, çalışma süresince, bilişsel becerilere katkı olarak, kil, kile ilişkin yöntem ve alet-edevat isimleri, şekillendirilen formların isimleri vb. gibi sözcük ve kavramlar öğretilmiştir. Bu kavramlar arttırılabilir.

Örneklem grubundaki tüm çocuklara özel eğitim gereği sınırlılıklarla kil uygulamalar yapılmış olsa da özgürce şekillendirme becerisi de bu kapsamda kazandırılmaya çalışılmış ve başarılı olunmuştur. Özgüveni destekleyen başka sanat alanları ile bu sonuç pekiştirilebilir.

¹²Terwiel, Dizdar, Candan, “Okul Öncesi Sanat Eğitiminde Bir Malzeme Olarak Kilin Yeri”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (elektronik kitap), 1999.

Bireysel çalışmalardan sonra ikili ve farklı özellikteki çocuklarla yapılan grup çalışmaları yaptırılmış, ikili çalışmalarda karşılıklı çekinmeler, uzun sessizlikler yaşanmış ancak, bir normal gelişim gösteren ve bir otizmlı çocuğun bulunduğu grup çalışmalarında daha verimli çalışılabilmiş, olumlu yönde etkileşimler olduğu gözlenmiştir. Kaynaştırma ve ortam paylaşımlarının olanaklı olduğu görülmektedir. Özel eğitimin kendi içinde farklılaşabilen alanlarına göre de çok yönlü düşünce ve uygulamalar planlanabilir.

Uygulamaların bitiminde çocuklar kil ile yaptıkları çalışmaların seramik kapsamında olduğunu, basit ifadeyle pişirilebilir olduğunu öğrenmişlerdir. Diğer yoğurma maddelerine benzettikleri halde aynı özellikte olmadığını bilmişlerdir –ki bu seramiği tanımayan herkes için geçerli bir sonuç olabilmektedir.

Yaptıkları çalışmalar Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümü'nde pişirilmiş ve sonucun merak uyandırması beklenmiştir. Beril ile kilin başlangıcından pişirim sonuna farklılaşan yapısı (yumuşak, şekillendirme, kuruma, pişirim) aşamalar gösterilerek ve kavratılarak başarılı bir sonuç elde edilmiştir. Beril'in kazanımlarının kalıcılığı bu çalışmaların sürdürülmesine ve geliştirilmesine bağlı görülmektedir.

Kurum öğretmenlerinden alınan bilgiye göre, çocuklardan bir kısmı atölyeye girmek isteyip işlerinin ne durumda olduğunu öğrenmek zaman zaman da kille çalışma isteklerini el-kol (yoğurma) hareketleriyle anlatmaya çalışmışlardır. Bu programın devamının sağlanması konusunda en önemli gösterge budur denilebilir. Araştırmanın sonlanması ile duran bu çalışmanın çocuklar üzerinde nasıl bir etkisinin olacağını da incelenmesinde fayda görülmektedir. Seramiğe olan ilginin bir şekilde sürüyor olması ve devamının sağlanması konusunda gereken öneriler yapılmıştır.

Araştırma sonucunda konuya ilişkin öneriler ise Terwiel'in de araştırmasında belirttiği gibi,

- 1- Devlet Politikasına yönelik öneriler,
- 2- Aileye yönelik öneriler,
- 3- Öğretmenlere yönelik öneriler,
- 4- Down sendromlu olan çocuğa yönelik öneriler şeklinde sıralanabilir.

1999 yılında tamamlanan bir çalışmanın aradan geçen 15 yıllık süreye karşın halen eleştirel bir konu olarak devam etmesi, ülkemizin eğitimde aldığı yolun yeterli olmayışını göstermekle beraber, yapılması gerekenlerin sağlıklı çocuklar ve özel eğitim gerektiren çocuklar için ayrı ayrı planlanmasının zorunlu olduğunu bu konuda çalışma yapacak olan alan uzmanlarının sürdürülebilir, geliştirilebilir ve değerlendirmelerle desteklenebilir programlarla işbirliği içinde olmalarının gerekliliğini göstermektedir.

a. Devlet Politikasına Yönelik Öneriler:

Eğitim kavramının doğumdan ölüme kadar devam eden süreci kapsadığı düşünüldüğünde tüm toplumu ve toplumun tüm bireylerini ilgili kılan bir boyut kazanmaktadır. Yaşam boyu eğitim anlayışıyla planlanması gereken özel eğitim sistemi,

siyasi partilerin gelir-geçer yapılarına göre değil, sürekliliği olan ve sürdürülebilir olan, tutarlılık gösteren bir çizgide, gelişime paralel olmalıdır.

Yapılan gözlemler sonucunda Özel eğitim programlarında az çok yer alan sanat eğitimi, kısır kalmakta çocukların sanat eğitimi ile gelişmeleri programsızlıktan dolayı tamamlanamamaktadır. Bu çalışmada ne yazık ki; özel eğitim alanında sanat eğitiminin rolü, önemi ve sanat eğitimi araçlarının kullanılması konusunun yeterince ele alınmadığı gözlemlenmiştir. Sadece eğitim sisteminin değil, sanat eğitimi veren her düzeyde okulların da kendilerini gözden geçirmesi yerinde görülmektedir.

Araştırma süresince edinilen bilgiye göre, özellikle Ankara ilinde, kil ile uygulama çalışmalarının yapıldığı kurum sayısı oldukça azdır. Uygulamaların birçoğu programsız, donanımsız ve alan uzmanlarının dışındaki eğitmenlerin gönüllü/gönülsüz uğraşlarıyla yapılmaktadır. Gün geçmesin ki böylesine kısa vadeli, hatalı ve eksik uygulamalar ile ilerleme kaydedilebilir.

Bu konuda MEB bünyesinde oluşturulacak bir komisyon eşgüdümü ile özel eğitimde sanat eğitimi programlarının daha kapsamlı, sürdürülebilir nitelikteyenden hazırlanması ve program içinde Güzel Sanatlar Fakültesi mezunlarının alanları ile ilgili uygulama atölyeleri kurmaları ve çocuklara yönelik ortak programların hazırlanmasına olanak sağlayacak bir sistemi başlatmaları zorunludur. Bunu hazırlamanın en etkili yollarından biri de Eğitim Fakülteleri içinde yer alan Özel Eğitim Bölümleri'nde Lisansüstü eğitim yapan öğrencilerin hazırlayacakları çalışmalarda sanat eğitimi konusunun yer alması ve farklı sanat dallarından yararlanma şeklinde önerilebilir. Sanatın bütüncül olarak ele alınması ve sadece plastik sanatlar değil, edebiyat, tiyatro, müzik vb. tüm alanlar bu amaç doğrultusunda iş görebilir.

Tüm sanat dallarına yer verilerek sistemli uygulama çalışmasına geçilmesi gelişmişliğin bir göstergesi haline getirilmelidir.

b. Aileye Yönelik Öneriler:

- Aileler, öncelikle özel eğitimin önemine ve gerekliliğine inanmalıdır. Bu konuda öncelikle onlara bir yol gösterme niteliğinde eğitim verilebilir ve yalnızlık, çaresizlik duygusundan kurtulmaları sağlanabilir.
- Aile çocuklarının ne ile uğraştığını, neyi, nasıl yaptığını takip etmeli, çocukları ve öğretmenleri ile sürekli paylaşım içinde olmalıdır. Ailenin katılımını sağlayabilecek bir süreç program aracılığı ile sağlanabilir.
- Okulda işlenen konu evde konuşulup tartışılmalıdır. İlgililik durumu çocuğun başarabilme duygusuna olumlu yönde katkı sağlayabilecektir.
- Aile bireyleri zaman buldukça derslerin son 5 dakikasına katılabilmelidir. Yaptıkları çalışmaları doğrudan paylaşmaları onlara özgüven ve mutluluk verebilecektir. Ayrıca yapılan çalışmaların dönem sonunda sergisi düzenleniyorsa da mutlak suretle katılımcı olmalıdırlar. Sosyal becerilerin geliştirilmesi bakımından önemli bir rol üstlenmiş olacaklardır.

- Aileler için de kilin şekillendirilmesine yönelik temel bilgilerin verilebilmesi sonrasında kille çalışmaya evde uygun bir alan varsa çocuklarıyla küçük şekillendirmeler yapabilirler. Ebeveyn-çocuk aynı anda kilden yararlanabilirler. Ve böylelikle çocukla eğlenceli ve eğitici bir iletişim sağlanabilir. Kil ile çalışmasalar da mutfak ve hamur işleri ile çocuk –aile program yapabilir. Böylece kazanım ders dışına taşırılmış olur.

c. Eğitimcilerle Yönelik Öneriler:

- Özel eğitim alanında görev yapacak tüm öğretmenlerin, sanatın tüm dallarından haberdar edilmeleri gerekmektedir. Eğitimleri süresince ve daha sonra bu konuda bilgi ve uygulama olanağının yaratılması için çalışılmalıdır.
- Kil ile yapılan uygulamalar, diğer yoğurma malzemelerinden ayrı tutulmalı ve kilin seramik sanatı ile ilişkisinden eğitimciler haberdar olmalı bu alana ait eğitimlerini güçlendirmeleri yönünde desteklenmelidirler.
- Öğretmenler eğitimleri sürecinde ve sonrasında, kil çalışmaları konusunda uzman kişilerce, seramik sanatı ile uğraşan akademisyen, usta ya da sanatçılarla tanıştırılmalı ve onlardan yardım alınması yoluna gidilmelidir. Bu çalışma hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimle yapılabilir.
- Özel eğitim alanında kil uygulamaların nitelikli ve sürdürülebilir bir şekilde uygulanması için seramik sanatı ile uğraşan akademisyen, usta ya da sanatçılardan alınan yardımın yanı sıra doğrudan uygulamaların içinde programların geliştirilebilmesi için yer almalarını sağlamalıdır.
- Üniversitelerin özel eğitim lisansı veren bölümlerinin ders programları içeriğinde sanat eğitimi yeterince yerini almalı, kil ile yaptırılacak çalışmalar konusunda fikir edinmeleri çalıştay ve uygulama programlarına, müze gezilerine katılım gibi yollarla onlara kazandırılmalı, yeni programlar geliştirilmeleri yolunda eğitim verilmelidir.
- Programın serbest biçimlendirmeleri de içerecek esnekliği olmakla birlikte, kilin kullanılması aşamaları ve yöntemlerin öğretilmesinde ciddi ve disiplinli bir sıra izlenmesi yararlı olacaktır.
- Kil çalışmalarının başından sonuna kadar çocuğun verdiği tepkiler izlenmeli, tepkileri doğrultusunda desteklenmeli, ancak çocuk çalışırken, ona özgür olduğu hissi verilmelidir. Dolayısıyla, yaratıcılığı konusunda değerlendirme yapmak daha olanaklı hale gelir. Örneğin, çalışmaktan sıkıldığı düşünülüyorsa ve o

yönde tepki veriyorsa, uygulamaya ara vermeli ya da o gün için o uygulama ertelenmelidir. Aksi halde, sevmesine karşın kilden soğuma duygusu gelişebilir. Kil çocuklar için bir oyun ve ifade aracıdır. Özgürlüğünü bununla yaşayabilmelidir.

- Çocuk için kil ile çalışmak, cazip değil ve tüm çabalara karşın bir ilgi uyanmıyorsa, ondan bir şey beklenmemeli ve katiyen dayatılmamalıdır. Zorla yaptığından nefret duyabilecektir. Ayrıca uygulama sırasında kili tanımıyor ya da anımsamıyorsa ve her defasında “koklama ve yeme eğilimi” varsa ebeveyn bilgilendirilerek başka bir malzemeye/alana yöneltilmesi salık verilmelidir.
- Yaptırılan ya da şekillendirilen iş mutlaka sözcüklerle anlatılmalı, çocuğun kendisini ve işini tanımlaması sağlanmalıdır. Ancak konuşma yetersizliği bulunuyorsa jest ve mimikleri iyi takip edilmeli, anlaşılır kısa sorularla “evet” ya da “hayır”yanıtına fırsat verilmelidir. Bu yol programın işleyişi açısından yararlı olacaktır.
- Çocuk kil ile bir daha hiç karşılaşmayacağı bir uğraş değil, dilerse her zaman olanak bulabileceği bir alan olarak gösterilmeli, sevgi ve ilgisi desteklenmelidir. Örneğin, çalışma bitiminde çocuk çalışmaya devam etmek istiyorsa ya da çalışma bitmesine karşın eve giderken kil torbasına yöneliyorsa velisi kontrolünde rahat taşınabilecek miktarda kil verilmelidir. Dışarıda, evde kille çalışma yapması konusunda özendirilmeli, aile de bu yönde heveslendirilmeli ve desteklenmelidir.
- Çocuğun yaptığı çalışmayla bütünleşmesi ve ondan keyif alması sağlanmalıdır. Ayrıca yapılan çalışmaların fotoğrafları ve özellikle çalışma sırasında çekilen fotoğrafların poster halinde atölye duvarı ya da okul panosuna asılması durumunda gurur ve başarabilme duygusu güdülenecek, özgüveni artacaktır. Bir sonraki uygulamayı daha istekle yapabilecektir.

d. Down Sendromlu Çocuklara Yönelik Öneriler:

Özel eğitim alan, hafif ve orta düzeydeki zihinsel yetersizliği bulunan ve bu grupta değerlendirilecek olan down sendromlu çocuklara yönelik öneriler şöyle sıralanabilir:

- Yönergeleri ve önergelerin sağlıklı iletimiiçin 7 yaşından başlayarak, ona özel programlarla, sanatın kollarından haberdar edilebilir.

- Down sendromlu çocuk, 7 yaşından başlayarak kil ile çalışabileceğine göre, çocuğun kil ile tanışması ve programların devamlılığı bir şekilde tüm ilgili kurumlarda sağlanabilmelidir.
- Öncelikle ve özellikle 7-8 yaş için birebir prensibiyle çalışılmalı ve o yönde programlanmalıdır. 9-10 yaş için de aynı durum söz konusu olsa da ikili ve grup çalışmalarına uyum sağlama konusunda ciddi bir sorun yaşanmayacaktır.
- Kili kullanma ve biçimleme esnasında programlar dilediğince esnek tutulabilmelidir. Çalışma öncesinde eğer imkân varsa aile ile irtibat kurulup nelerden hoşlanıp hoşlanmadığı sorulmalı ve öğrenilmelidir. Örneğin, oyunlar ve yaşanan mevsim koşulları ya da yaşamında yer alanlar üzerinden konular seçilebilir, ilginin artırılması açısından denenebilir.
- Çocuk yaptığı işi ebeveyn ve çevresi ile paylaşabilmelidir.

Bu öneriler doğrultusunda da geliştirilmeye açık bir ön çalışma olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle Özel Eğitim alanının akademik birimleri, lisans, yüksek lisans ve doktora programlarında öğretim gören öğrencilerine plastik sanatlar ve eğitimi yoluyla yapılan benzer çalışmalarda bilinçlendirme ve özendirme girişiminde bulunmaları, Güzel Sanatlar Fakültesi ve Enstitülerindeki çalışmalara doğrudan katılımlarına olanak sağlamaları durumunda alınacak sonuçlar, özel eğitim sistemindeki eksiklikleri ve hataları gidereceği gibi disiplinler arası akademik değerlere de ciddi katkılar sağlayabilecektir.

Son söz olarak, sanat ve eğitimin öznesi olan insan dünyaya katıldığı andan itibaren karşılaştığı bir çevre ve düzenin içinde şekillenir. En değerli varlık olarak insan; hangi koşulda bu dünyada yer alırsa alsın yaşamında, önemli ve anlamlı kılacak uğraşlarla var olur mutlu olur. Sanat ve sanat eğitimi her koşulda ve herkes için yaşamın anlamını arttıran ve yücelten bir özelliğe sahiptir. İnsanı insan yapan bu alandan özel eğitim almak zorunda kalan kesimin yararlanmaması düşünülemez. Sanatın en önemli özelliklerinden biri de tüm canlılara ulaşabilme yollarına sahip olacak araçlarının olmasıdır. Bu araştırma çalışması; özel eğitimin küçük bir alanına sadece seramik sanatının en basit ama en güçlü teknikleri ile dokunarak katkı sağlamayı ve bunun tüm sanat alanlarına ,özel eğitimin zor ve kapsamlı başka gruplarına da ulaşma yolunda örnek olması düşüncesiyle yapılmıştır.

KAYNAKÇA

http://tr.wikipedia.org/wiki/Down_sendromu

http://sosyalzihin.blogspot.com/zihin_engellinin_sosyalleşmesi

AYDIN, M. “Eğitim Sosyolojisi Seçme Yazılar”, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1987.

BLOOM, S.B. Çev: ÖZÇELİK D.A, “İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme”, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Öğretmen Kitapları Dizisi, İstanbul, 1995.

BURSALIOĞLU, Z. “Okul Yönetimine Yeni Yapı ve Davranış”, 11. Baskı, Ankara: PEGEM Yayınları, 2000.

CARROLL N., “Sanat Felsefesi Çağdaş Bir Giriş”, 1. Baskı, Ütopya Yayınları, Ankara, 2012.

DUBUFFET, J., “Boğucu Kültür”, 2. Baskı, Ankara, Dost Kitabevi Yayınları, 2010.

ERİNÇ, Sıtkı M., “Sanatın Boyutları”, Çınar Yayınları, İstanbul, 1995.

- ERİNÇ, Sıtkı M., “Resmin Eleştirisi Üzerine”, Ütopya Yayınları, Genişletilmiş 3. Baskı, Ankara, 2009
- ERTÜRK, S., “Eğitimde Program Geliştirme”, Ankara, Yelkentepe Yayınları, 1972.
- ESERPEK, A., “Eğitim ve Sosyal Değişme”, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt 10. Sayı 1 Ankara, 1978.
- FİDAN, N., ERDEN, M., “Eğitim Bilimine Giriş”, Repa Eğitim Yayınları 1, Ankara, 1993.
- HUTTER. M., THROSBY. D., “Paha Biçilemez”, Sel Yayıncılık, İstanbul, 2013.
- KAĞITÇIBAŞI, Ç. “Yeni İnsan ve İnsanlar”. (pp. 325–327). İstanbul: Sistem, 2005.
- KUMAR K., “Çağdaş Dünyanın Yeni Kuramları”, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 2013.
- KOBAL G., Ankara Üniversitesi, “Down Sendromlu Çocukların Gelişimsel Özellikleri”, Çoluk Çocuk Dergisi, Ankara, 2000.
- LOTT, Ira & MCCOY, Ernest, “Down Sydrome, Advances in Medical Care”, Willeyless Publication, New York, 2000.
- MEB, “Geçmişten Günümüze Şuralar”, <http://ttkb.meb.gov.tr>., 2007.
- MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı, “Türk Milli Eğitim Sistemi”, Ankara, 2010.
- ÖZER, F. D., “Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocukların Motor Yeterliliklerinin Normal Gelişim Gösteren Yaşlılar ile Karşılaştırılarak İncelenmesi”, Ankara Üniversitesi, 1998.
- SAN, İ., “Sanat ve Eğitim”, Ankara, 1985.
- SAN, İ., “Sanatsal Yaratma, Çocukta Yaratıcılık”, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, 1979.
- ŞAFAK, A., “Şöhret Sanatı Öldürdü Cinayeti Ben Gördüm”, Avrupa Yakası Yayınları, İstanbul, 2009.
- TEKİNARSLAN, Ç., İ. - PINAR, S., E. – SUCUOĞLU, B., (2012). “Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerin Sosyal Becerilerinin Anneleri ve Öğretmenleri

Tarafından Değerlendirilmesi”, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, www.edam.com.tr/kuyeb, 2012.

TERWIEL, D., C., “Okul Öncesi Sanat Eğitiminde Bir Malzeme Olarak Kilin Yeri”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (elektronik kitap), 1999.

TEZCAN, M. (1987), “Eğitim Sosyolojisi”, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Ankara.

TÜRKER, N., “Sosyal Beceri Öğretimi”, İlgili Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi Elektronik Makale, Ankara, 2014.

ÜSTÜNDAĞ, B. “47. Kromozom”, Yeni Asya Yayınları, İstanbul, 1994.

VARIŞ, F. (1994), “Eğitim Bilimine Giriş”, Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 183 Eskişehir.

YILDIRIM, A. ve Şimşek, H., “Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri”, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2008

EK 1: FOTOĞRAFLAR DİZİNİ

1.1. Tez Çalışmalarının Yapıldığı Kurumlardan Görüntüler

Fayda Özel Eğitim Okulu ve Rehabilitasyon Merkezinden bir görüntü.

Fayda Özel Eğitim Okulu ve Rehabilitasyon Merkezi Seramik Atölyesinden Bir görüntü.

GATA Özel Eğitim Okulu ve Rehabilitasyon Merkezinin Atölyeler girişinden bir görüntü.

Prof. Dr. Candan Terviel'in GATA Özel Eğitim Okulu ve Rehabilitasyon Merkezi Seramik Atölyesini ziyaret anından bir görüntü.

1.2. Kaynaştırma Gruplarla Kilden Yapılan Uygulamalardan Görüntüler

1.5. Karma grubunkili tornada şekillendirme anından bir görüntü, HÜ GSF Seramik Bölümü.

Tornada şekillendirme yapan grup şekillendirmeye yönelik öğretmen tarafından verilen bilgilendirmeyi dinlerken. HÜ GSF Seramik Bölümü.

Kalemlik yapımı için beyaz vakumlu kilden eşit boy ve kalınlıkta fitil açma çalışması yapılırken. HÜ GSF Seramik Bölümü.

Konuşma yetersizliği bulunan Remzi, duygu ve düşüncelerini sanat yoluyla ifadelendiriyor ve evde çizip getirdiği projesini beyaz vakumlu kille şekillendirerek üç boyuta, bir büst/totem çalışması olarak aktarıyor. HÜ GSF Seramik Bölümü.

Büst/totem çalışmasının tamamlanmış halinden bir görüntü.

1.3. Zihinsel Engellilerle Karma Grup Çalışmalarından Görüntüler

Orta düzeyde zihinsel yetersizliği olan bir grup, fitil ya da sucuk açma olarak adlandırılan yöntemle kalemlik yaparken. Saygı Özel Eğitim Okulu ve Rehabilitasyon Merkezi.

Özgöl öğrenme güçlüğü ve diğer mental engellilerin bulunduğu karma grupla kırmızı kilden plaka açarken. Saygı Özel Eğitim Okulu ve Rehabilitasyon Merkezi.

Karma grup ile açılan plakanın kenarları istenilen ölçü doğrultusunda bıçak ile kesilip, düzeltiliyor. Saygı Özel Eğitim Okulu ve Rehabilitasyon Merkezi.

Streotip davranışları bulunan ağır ve orta düzey zihinsel engeli bulunan grup, vazo yapımı için merdane ile plaka açarken. Büyük Çınar Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi.

8 yaşındaki bir downsendromlu çocuk şamotlu kilden plaka yöntemiyle şekillendirilmiş kalemlik formu kırmızı kil astarı ile astarlarken. Büyük Çınar Özel Eğitim Okulu ve Rehabilitasyon Merkezi.

1.4. Yapılan KilUygulamalardan Çıkan Bazı Çalışmaların Görüntüleri

Kırmızı kilden şablonsuz olarak 20 x 20 cm ölçülerinde ekleme yöntemi ile oluşturulan plakalar kabartmalı düğme ve modelaj kalemleriyle şekillendirilmiştir. Saygı Özel Eğitim Okulu ve Rehabilitasyon merkezi.

Down sendromlu çocuklar tarafından çeşitli baskı aletleri ve fitil yöntemi ile şekillendirilen yüzey çalışmaları. Fayda Özel Eğitim Okulu ve Rehabilitasyon Merkezi.

Şablon yöntemi ile şamotlu kilden yapılan yuvarlaklardan şekillendirilen çanaklar. Saygı Özel Eğitim Okulu ve Rehabilitasyon Merkezi.

Karma grup tarafından tornada şekillendirilen formlar, sır ayağı yapımı için kontrollü kurumada. Form deri sertliğine ulaştığında torna üzerinde ters çevrilmek suretiyle uygun bir alet ile yontulur. HÜ GSF Seramik Bölümü.

EK 2: “ 3rd WORLD CONFERENCE on DESIGN, ARTS AND EDUCATION-DAE-2014”teSunulan“7-10 Yaş Aralığında Down Sendromlu Çocuklarla Seramik Uygulamalar Üzerine Bir Araştırma” Başlıklı Makale

7-10 Yaş Aralığında Down Sendromlu Çocuklarla Seramik Uygulamalar Üzerine Bir Araştırma

Prof. Dr. Candan Terviel*

Caner Yedikardeş**

Down sendromu, trizomi 21; genetik düzensizlik sonucu insanın 21. kromozom çiftinde fazladan bir kromozom bulunması durumu ve bunun sonucu olarak ortaya çıkan hastalığa verilen isimdir. (http://tr.wikipedia.org/wiki/Down_sendromu, 2014)Down Sendromlu çocuklar bir toplumun genel nüfusu içinde ayrı bir eğitim ve ilgi gerektiren özellikleri ile ele alınması gereken grubu oluşturmaktadırlar.

Zihin yetersizliği olan bireylerin akranları ve diğerleriyle etkileşim kurabilmeleri sürecinde karşılaştıkları en önemli sorunlardan birisi sosyal beceri yetersizlikleridir(Merrell ve Gimpel, 1998; Sargent, 1991).Zihin yetersizliği olan örneklem dâhilindeki down sendromlu çocuklar zihinsel süreçteki farklılık ve motor becerilerdeki yetersizlik de sosyal beceri yetersizliğinin ana kaynağıdır. Çevrelerinde gerekli hareket ve egzersiz ortamını yakalayamamış olmalarının ve beraberinde sahip oldukları fizyolojik özellikleri nedeniyle de motor becerilerde görülen performans düşüklüğünün bir sonucu olarak toplumda genellikle en alt seviyede ve sınırlanmış yaşam becerisi göstermektedir. Bu sorunu yaşayanlar için hazırlanmış özel politika ve programlar ne yazık ki yeterli düzeyde görülmemektedir. Bu sorunsalın çözümüne katkı sağlama noktasında, sanat eğitiminden ülkemizde gerektiği gibi yararlanılmamaktadır. İnci San'a göre; sanat eğitiminin en temel özelliklerinden biri her yaşta ve her durumda yapılabilecek sanat çalışmaları ile yaşam kalitesini artırmak ve bireylerin kendini gerçekleştirmesini sağlayarak onları mutlu edebilmek olasıdır. Bu tanımlamadan hareketle **sosyal becerilerin gelişimi, öncelikle başarabilme duygusuna ve özgüvene, bu yolla da bireyin mutlu olmasına bağlıdır.** Bu temel özelliğin oluşturulmasında farklı disiplinlerin (sanat ve eğitim gibi) ortak hareket edebileceği ortamların yaratılmasına ve yeni çalışmaların planlanmasına gereksinim vardır. Sanat eğitiminin geniş sınırlarından yararlanılabileceği gibi özellikle plastik sanatların resim, heykel, seramik alanları bu konu özelinde ele alınabilir.Bu araştırmanın yöntemini belirleyen seramik sanatının temel malzemesi “kil”; içinde uygulama ve beden tümünü kullanmayı gerektirmesi nedeniyle çok çeşitli amaçları karşılama özelliğine sahiptir ve sanat eğitiminde her yaş ve durum için kullanılabilir.

Kil; farkındalığı arttırmada, estetik duyarlılığı uyandırmada, temizlik bilgisini vermede, sabırlı olmayı öğretmede, sosyal beceriye olumlu katkılar sağlayacak olan işbirliği ve güç birliği bilincini kazandırmada, çevresine karşı ilgili olmayı sağlamada ve daha sayılabilecek pek çok konuda etkilidir. (Terwiel :1999) Bu yararların yanı sıra down sendromlu çocuklarla kil kullanılarak yapılan çalışmalar süreç olarak meşguliyet ve nitelikli zaman geçirme gibi yönlerden de büyük öneme sahiptir.

*Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümü Öğretim Üyesi

**Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Seramik ve Cam Ana Sanat Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

Zihinsel yetersizliği olan bireylerin yaşadığı çevre ile kurduğu ilişkilerin güçlenmesi ve bu güçlenme ile sanatsal bir dil olan seramiğin temel malzemesi “kil”in down sendromlu çocukların yaşadıkları çevre ile ilişki kurmasında yaşamsal bir özelliğe sahip olabildiği yapılan çalışmalarla anlaşılmıştır. Bu araştırmada yöntem ve ölçek olarak kullanılan veriler kapsamında uygulama plan ve programının her öğrenciye göre ayrı ayrı oluşturulması birebir eğitim prensibinin bir gereğidir. Her birey değerlidir ve herbirinin özellikleri, beklentileri birbirinden farklıdır. Ancak kil ile yapılacak uygulamaların temel prensipleri ortaktır.

Bu küçük araştırma down sendromlu bir çocuk örneği ile eğitim ve nitelikli zaman geçirme aracı olarak kilin hangi yol ve yöntemlerle bu çocuklara kazandırılabilirliğini göstermeyi amaçlamaktadır. Orta düzeyde zihinsel yetersizliği bulunan Down Sendromlu 7-10 yaş aralığındaki çocukların sosyal becerilerinin öğretmenler ve ebeveynler tarafından yapılan değerlendirme sonuçları gözlem modeliyle karşılaştırılarak bazı sonuçlar elde edilmiştir:

1. Araştırmanın örneklemini, özel eğitim okullarında “bireyselleştirilmiş eğitim programı” kapsamında destek eğitime devam eden 7-10 yaşları arasındaki 3 erkek, 2 kız olmak üzere 5 Down Sendromlu çocuktur.
2. Çalışmaya katılan çocuklar için atölye ortamı hazırlanmıştır.
3. Sanat eğitimi aracı olarak seramiğin ham maddesi olan “kil” kullanılmıştır.
4. Malzemeyi tanıtmaya, şekil verme, saklama, kurutma, pişirim gibi aşamalar teknik süreci oluşturmuştur.
5. Konu seçimi, anlamlandırma, sahiplenme ve paylaşma sürecin zihinsel ve kalıcı yönüdür.
6. Çalışmalar 15 - 30 dk ile sınırlandırılmıştır.
7. Araştırma süreci her çocuk için kayıt altına alınmıştır.
8. Veri toplamada fotoğraf, film ve video kullanılmıştır.
9. Öğretmen ve Ebeveyn Formları eğitim modülü olarak kullanılmıştır.
10. Her çalışma süreci bir öncesi ve sonrası ile kendi içinde karşılaştırılmıştır.
11. Her bir çalışma süreci ile ilgili gelişmeler ebeveynlerle ayrıca değerlendirilmektedir.
12. Yeni çalışmaların verileri olarak, veli ve öğrenci görüşleri ile tüm süreç kayıt altına alınmıştır.

Bu araştırmada :

- Orta düzeyde zihin yetersizliği olan down sendromlu çocuklardan bazıları söz ile bazıları ise konuşma yetersizlikleri nedeniyle Jest ve mimikleriyle "kil"den duydukları hazzı dışa vurmuşlardır.
- Bazıları kili yoğurarak çalışmayı seerirken bazıları hazırda bulunan kili parçalara ayırarak, ufalayarak kullanmışlardır. Bu farklı yaklaşımlar istekleri doğrultusunda teknik yönlendirmelerle gerçekleşmiştir. Ve keyif aldıkları yöntemle çalışmalarına yön verilmiştir, programlar bu anlayışla oluşturulmuştur.
- Yoğurmanın, malzemeyi parçalara ayırmanın yöntemleri motor becerilerini geliştirecek şekilde uygulanmıştır. Başardıklarını duyumsadıklarında, mutluluklarını dışa vurmaları ve çevreleriyle paylaşmaları sosyalleşmelerinin olumlu göstergesidir.
- Kili yoğurma ve şekillendirmeyi öğrenmede ilk etapta ciddi güçlükler yaşamamakla birlikte tüm şekillendirme yöntemlerini öğrendikten sonra tekrarlarda unutmamaları, alet-edevat kullanımında zorlanmamaları önemli bir kazanım olmuştur. Kil ile ilgili becerilerin kalıcı olması ancak bu konunun uzmanları ile sağlanabileceğini gösterir.

Beril Kılınç Örneği :

Örnekleme grubundaki çocuklardan Beril Kılınç ; 9 yaşında bir Down Sendromludur. Eğitsel değerlendirme ve tanı kapsamında orta düzeyde zihinsel yetersizliği bulunmaktadır. 12 Aralık 2013 tarihinden başlayıp ve halen devam etmekte olan, haftada bir gün 30 dakikalık ders süresinde, birebir prensibiyle seramik uygulamalar yaptırılmıştır.Yaptırılan alışma ; Hazırlık, Uygulama, Saklama ve Değerlendirme aşamaları olarak sınıflandırılabilir.

İlk önce, seramiğin öz malzemesi "kili tanıma" ya yönelik çalışma yapılmış , kilin şekillendirme sürecinde yaş ve yumuşak olduğunu, bu sayede kilin yoğrulabilir azaltılabilir-çoğaltılabilir özellikleriyle birlikte kil parçacıklarının birbirine eklenebilir, yapıştırılabilir ve suyla çözülebilir olduğu doğrudan uygulamalarla öğretilmiştir. Uygulama Süreci :

1-)şekillendirme yöntemlerinden fitil tekniğini öğretmeni taklit yöntemiyle uygulamıştır.

2-) Yaklaşık kalınlıklarda oluşturduğu fitilleri birbirine yapıştırdıktan sonra 20 x 10 cm boyutunda bir plaka haline dönüştürmüştür.

3-) Şekillendirilmiş plaka deri sertliği kıvamında plastikle kapatılarak kurutmaya bırakılmıştır. Bir haftalık aradan sonra plakanın ilk evredeki kadar yaş ve yumuşak olmadığını sertleştiği Beril'e dokunarak kavratılmıştır.

4-) Deri sertliğindeki plakayı amorf olarak büyükten-küçüğe düzeniyle parçalara ayırmış ve sıralamıştır.

5-) Yumuşak-sert kavramından sonra büyük-küçük kavramını da kil aracılığıyla uygulamış ve ilişkilendirmiştir. Ayrıca sayı sayma becerisini geliştiren bir uygulama yapma fırsatı bulmuştur.

6-) Oluşturduğu plaka parçalarını arkalı önlü çatal yardımıyla çentikler açtıktan sonra fizik kuralları gereği yapılan hatırlatmalarla büyükten küçüğe üst üste balçıkla yapıştırarak bir kule formu ortaya çıkarmıştır.

7-) Bir sonraki 30 dakikalık dersde bu kez yeni bir şekillendirme yöntemi olan, şablon yöntemiyle 10x10 cm'lik 2 adet plaka oluşturmuştur. Plakanın birini yüzey çalışması için boş olarak bekleten Beril diğer plakayı da geometrik şekillerden büyüklü – küçüklü üçgenlere böldükten sonra boş olan plakaya taşıyarak al-koy metoduyla düzenlemeler yapmıştır, bu sayede zihinsel aktivite içerisindeki Beril, son şekle karar verdiğinde tamam bu diyerek aldığı hazzı dışa vurmuştur. Son düzenlemesini yapıştırmaya karar verdikten sonra öğrendiği yöntemle yapıştırmıştır. Karar verme becerisi ve sonuçtan haz alma bu uygulamanın önemi ve başarısının kanıtı sayılabilir. Sonuç olarak, Beril seramiğin temel şekillendirme yöntemleri hakkında artık bilgi sahibidir, pratik yaptıkça bilgisini geliştirip, pekiştirebilecektir.

Beril’Kılınç’ın annesi Hatice Kılınç’la yapılan görüntülü röportaj sonucunda:

“Beril seramiğe başladığından beri daha istekli geliyor okula. Normalde erkeklerden korkar ve ders yapmaz ama sizinle çok hevesli ders yapıyor. Okul günü geldiğinde sevinerek çamur yapacağız diyor ve hopyaya zıplaya geliyor... Beril toka takmayı sevmez ama ders yapamazsın öyle dedim ve hemen tamam diye kabul etti. Ve artık sürekli takabiliyor. Beril resim yapmayı sevmez ama elleriyle bir şeyler yapmak inanılmaz haz verdi ve her ders biraz daha istekli geliyor. Herkese gösteriyor ve hamur yapıyorum diye anlatıyor öyle gururlanıyor ki gösterirken ben inanmıyorum onun bu hevesine... Siz resimleri gönderir göndermez Beril’e gösteriyorum öğretmenin gönderdi diyorum alıyor elimden hemen kardeşine gösteriyor.” şeklinde seramik derslerinin değerlendirmesini yapmıştır.

SONUÇ

Araştırma öncesinde, MEB ÖDEK “Özel Eğitim ve Değerlendirme Kurulu Raporu” kapsamında örneklem grubundaki çocukların sosyal becerilerinin cinsiyet, yaş, yetersizlikten etkilenme derecesindeki değişkenlerine ve tanılarına göre farklılıkları incelenmiştir. Analiz sonuçlarına göre, ebeveyn ve öğretmenlerin değerlendirmeleri arasında bütünlük bireysel özgüvenleri ve buradan hareketle sosyal beceri konusundaki olumlu saptamalarda, seramik uygulamaların somut katkıları olduğu anlaşılmaktadır. Hem öğretmen hem ebeveyn değerlendirmesinde, içselleştirilmiş problem davranışların azaldığı, dışsallaştırılmış davranışlardaki tepkimelerle fark edilmiştir. Sosyal becerilerin geliştirilmesi noktasında da önemli bir gösterge olmuştur. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla sosyal becerilerinin daha fazla, problem davranışların ise daha az olduğu belirlenmiştir. Ayrıca 7-10 yaş parametresinde yaş artıkça sosyal becerilerin de seramik uygulamalarla anlamlı düzeyde artış gösterebileceği saptanmıştır. Seramik uygulamalarla yaştan ve cinsiyetten bağımsız olarak problem davranışlarda (inat etme ve inatta ısrar) azalma olduğu görülmüştür.

Özetle, seramik uygulamaların özel eğitimin önemli parçalarından biri olduğu ve özel eğitim kurumlarınca ders kapsamına alınmasının gerekliliği bu araştırma ile belirlenmiştir. Özel eğitim uzmanları ile seramik eğitimcilerinin/sanatçıların (bu alana ilgi duyan) birlikteliğinde geliştirilmiş seramik eğitim programları oluşturulabilir, geliştirilebilir ve bu yolla down sendromlu çocukların gelişimleri konusunda, psikomotor becerilerden - sosyal becerilere kadar önemli katkılar sağlanabilir.

Kaynakça

http://tr.wikipedia.org/wiki/Down_sendromu

<http://sosyalzihin.blogspot.com/> zihin engellinin sosyalleşmesi

Eriñç, Sıtkı M, Sanatın Boyutları, Çınar Yayınları, İstanbul, 1995.

Kağıtçıbaşı, Ç. (2005). Yeni İnsan ve İnsanlar. (pp. 325–327). İstanbul: Sistem.

San, İnci, Sanat ve Eğitim, Ankara, 1985.

San, İnci, Sanatsal Yaratma, Çocukta Yaratıcılık, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, 1979.

Terwiel, Dizdar, Candan;” Okul Öncesi Seramik Eğitiminde Bir Malzeme Olarak Kilin Yeri”,Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü , (elektronik kitap),1999.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (6.basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Tekinarslan, Çiftçi, İlknur - Pınar, Sazak, Elif – Sucuoğlu, Bülbin, (2012). Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerin Sosyal Becerilerinin Anneleri ve Öğretmenleri Tarafından Değerlendirilmesi, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, www.edam.com.tr/kuyeb

3rd World Conference on Design, Arts and Education

A Research on Ceramic Applications with Down Syndrome Children in the Age Range of 7-10

Prof. Dr. Candan Dizdar Terwiel^a13, Caner Yedikardeş^b**

^a*Academic Member at Hacettepe University, Faculty of Fine Arts, Department of Ceramic, Beytepe, Ankara, 06800 Turkey*

^b*Master's Degree Student at Hacettepe University, Institution of Fine Arts, Department of Ceramic, Beytepe, Ankara, 06800 Turkey*

Abstract

¹³Prof. Dr. Candan Terwiel. Tel.:00 90 530 603 9249E-mail address: terwiel.candan@gmail.com

** Caner Yedikardeş. Tel: 00 90 530 340 8362 E-mail address: cnr7kardes@gmail.com

Although the children with Down's syndrome go forward in the same development stages with the children progress ignorantly, they stay behind especially in terms of mental process and motor skills development because of the genetic differences. Generally they show lowest and limited life skills in society as a result of performance decrease which is seen in motor skills because of not having essential movement and exercise environment in their surrounding sand physiological property. One of the most fundamental features of art education is to increase the quality of life with the art studies which can be done in every age and situation and to make them happy by providing self-realization. Kneading substances and plastic clay can be used for various purposes in this study. Clay is effective on increasing awareness, arousing aesthetics sensibility, giving knowledge of cleaning, teaching to be patient, gaining the cooperation and collaboration, providing being interested in surrounding sandetc. Furthermore, the studies done with the children with Down's syndrome by using clay have great importance in terms of busyness and spending quality time. It is considered that "clay" which is the basic material of ceramic may have a vital property for individuals with mental disabilities to communicate with their environment.

*Keywords:*Down's Syndrome, Clay, Ceramic, Art Education, Special Education

Down syndrome or Down's syndrome, also known as trisomy 21, is a genetic disorder caused by the presence of all or part of a third copy of chromosome 21.(http://tr.wikipedia.org/wiki/Down_sendromu, 2014)Children with Down Syndrome constitute a specific group in the general society which requires a separate interest in education and with the features needed to be addressed.

One of the most important problems of the Mind impaired individuals face while interacting with their peers and others are lack of social skills (Merrell ve Gimpel, 1998; Sargent, 1991). The main reason for social skills shortage on children with down syndrome is the mind differences in cognitive processes and motor skills deficiency. As a result of inability to capture the necessary movement and exercise environment and along with the low performance in motor skills due to the physiological characteristics, they usually show lower level and limited life skills. Unfortunately, the special approaches and programs prepared for children with this problem seem to be far from efficiency level. Art Education, which can be used towards the solution to this problem, is not being utilized as required in our country.

According to İnci San; one of the main characteristics of art education, which is performed at all ages and in all cases is to improve the quality of life and make individuals happy by providing individual self-realization. **Based on her definition, the development of social skills is based on self-confidence, the feeling of being able to succeed and naturally to the happiness of the individual.**

In order to create this basic structure, it is necessary to form a platform where different disciplines can work together (like art and education) and the planning of new studies are required. As the wide border of art education can be utilized, especially the plastic arts, sculpture and ceramic can be handled specifically. This research method determines that basic material of ceramic art "clay"; meets a broad range of purposes by implementing and requiring

the body to use all its features and in art education it may be granted for every age and condition.

Clay is effective in increasing awareness, evoking aesthetic sensitivity, inducing to be clean, teaching to be patient, implementing social skills to make positive contributions to cooperation and join forces to bring awareness to the environment and many other subjects that is not mentioned here. (Terwiel :1999)

Besides these, the work by using clay for children with down syndrome has great importance in busyness and quality time passing.

It is proven in the previous studies that ceramic's base material "clay" has a vital feature in strengthening the relations of the mentally handicapped individuals with their environment that they live in and especially uniting the children with down syndrome with their society.

In this study, implementation plan and program, which is prepared in the scope of data used as method and scale is required to be created separately to each student. Each individual is valuable and each one has different characteristics and expectations however, the basic principles of the clay applications are common.

This small study aims to show that how "clay", which is considered as a means of education and spend quality time, can be applied to the use by children with down syndrome.

The evaluation results of the social skills of children aged 7-10 with medium level mind impaired down syndrome by their parents and teachers are compared with the observed model and some indications are below:

- 13.** The observation group consists of 7-10 aged, 3 male and 2 female children with down syndrome. These children currently enrolled in private schools and taking "individualised education program."
- 14.** A workshop atmosphere is prepared for the children.
- 15.** The basic material of ceramic "clay" is used as a tool for art education.
- 16.** A technical process of introduction to material, shaping, storing drying and firing of the material is prepared.
- 17.** Subject selection, signification, owning and sharing is the mental and permanent part.
- 18.** The work time was limited to 15-30 minutes.
- 19.** The research process was visually documented for each child.
- 20.** Photograph and video is the main way to obtain data.
- 21.** The documents prepared by the teachers and parents were used as education model.
- 22.** Each study process is compared to the previous and next study.
- 23.** Improvements accomplished at each study process are also evaluated by their parents.
- 24.** The whole process including parent and student reviews were documented as new data.

In this study:

- Some of the children with medium level mind impaired down syndrome reflected their joy while working with clay either with their mimics and moves, as they have difficulty in speaking, or with their words.
- Some preferred to work with clay by rolling it, and some preferred to break them into parts. These different approaches are prepared by technical indications according to their likings. They were allowed to continue to work the way they enjoyed and the programs are prepared according to this understanding.
- The methods of rolling and breaking the clay into pieces were practiced so as to develop their basic skills. The realisation of their success and reflect their inner happiness to outside and share this with their environment shows positive results in socializing.
- Children did not seem to have difficulty in shaping and rolling of the clay at their first trial. It is also noticed that they don't tend to forget the use of tools and application techniques. This improvement shows that the permanent skills about clay can only be provided by a expert trainer.

Beril Kılınç as an Example:

Beril Kılınç, one of the children from the study group, is a 9 year old girl with down syndrome. She is medium level mind impaired especially on educational evaluation and recognition. She began her classes on 12 December 2013 and still carries on. Once a week for 30 minutes, she is instructed to do ceramic applications according to a plan specifically prepared for her. The program prepared for her can be classified as Preparation, Application, Preservation and Evaluation.

First of all, she was introduced to clay, which is the core material for the ceramic. After that, she was thought that clay is wet and soft and this allows her to shape, roll, mold, reduce, and increase the clay. She was also thought that clay can be separated, added and even dissolved in water. Application process:

1-) She used the candlewick technique by copying her teacher.

2-) She created wicks, which were about the same size and by sticking them to each other; she created a 20x10 cm plate.

3-) The previously shaped plate was left to dry by covering it with a plastic cover. After one week, Beril was asked to touch the plate to realise that it is not as wet and soft as it used to be. It is now harder and drier.

4-) She was able to separate the skin tight plate into pieces and sorted them amorously from big to small pieces.

5-). After learning the soft and hard conception, she was able to conceptualize the small and big. She also found an opportunity to develop her counting skills.

6-) After she pinched the front and back of the plates by help of a fork, she was able to form a tower by sticking the pieces from big to small. She needed just some additional help and reminding from her teacher.

7-) In the next 30 minute long class, she created two pieces of 10X10 plates with a new technique called "Template Method". Beril left one of the plates aside so she can arrange surface work later. With the second plate, she created triangular shapes in various sizes by separating into pieces. Later, she put these geometrical shapes on the surface of the first plate by pick&place. Being involved in this mind working activity, she showed her happiness by screaming: "OK, this is it!" She made the final touch with the technique she learned previously. Her ability to make decision and enjoy from the outcome can be considered as a proof that this study is successful and beneficial. As a result, Beril is now has knowledge on the basics of shaping clay and she will be able to develop her skills as she practice.

The result of the video interview with Beril Kilinc's mother Hatice Kilinc:

Hatice Kilinc says: "Beril has more enthusiasm to the school since she began ceramic. Normaly, she is afraid of man and does not like courses but she is very enthusiastic with you. When it is a school day, she says she is very happy because she will play with clay and she runs to the school. Beril does not like to wear hairpin. When I told her that she cannot play with clay if she does not wear a hairpin. She immediately accepted it. Now, she always wears hairpin. She doesn't like to draw bu she liked to form clay with her hands. She enjoys more and more everyday. She shows her works to everyone with proud. I cannot believe how much she likes it. As soon as you send me her pictures from the classroom, I tell Beril that you sent the pictures. She snaps them from my hands and shows to her sister."

Result

Before this study, children of the study group were detail examined within the frame of MEB ODEK "The Report of the committee of Special Education and Evaluation" for their affection level by their social skills, sex and age. According to the results of the analysis, it has been detected from the evaluation of the parents and the teachers that ceramic studies contribute solidly to the individual self confidence and social skills. According to both parents and the teacher's assessments, isolated problems and behaviours are lessened and more physical reaction and behaviour are recognised. This study has also been a great source to show the

development of the social skills. It has also been detected that female students showed better performance on developing social skills and also they showed less problematic behaviours. Besides, it has been put forth that when the age is higher in the 7-10 age parameter, the level of ceramic application is notable better. During the course of ceramic applications, problematic behaviours free from age and sex (like being stubborn and insistent) seemed to decrease.

To sum up, this study determines that ceramic application is an important part of the special education and Ceramic should be embedded to the curriculum by the private education institutions. With a coordinated study of special education specialists and the ceramic teachers/artists, advanced ceramic education programmes can be formed and developed. This program can certainly contribute to the development of the social skills and psychomotor skills of children with down syndrome.

References

http://tr.wikipedia.org/wiki/Down_sendromu

<http://sosyalzihin.blogspot.com/> zihin engellinin sosyalleşmesi

Erinç, Sıtkı M, Sanatın Boyutları, Çınar Yayınları, İstanbul, 1995.

Kağıtçıbaşı, Ç. (2005). Yeni İnsan ve İnsanlar. (pp. 325–327). İstanbul: Sistem.

San, İnci, Sanat ve Eğitim, Ankara, 1985.

San, İnci, Sanatsal Yaratma, Çocukta Yaratıcılık, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, 1979.

Terwiel, Dizdar, Candan;“Okul Öncesi Seramik Eğitiminde Bir Malzeme Olarak Kilin Yeri”,Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü , (elektronik kitap),1999.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (6.basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Tekinarslan, Çiftçi, İlknur - Pınar, Sazak, Elif – Sucuoğlu, Bülbin, (2012). Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerin Sosyal Becerilerinin Anneleri ve Öğretmenleri Tarafından Değerlendirilmesi, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, www.edam.com.tr/kuyeb

EK 3: TEZE İLİŞKİN ÖRNEKLEM GRUBUNUN AİLELERİNDEN ALINAN İZİN BELGELERİ

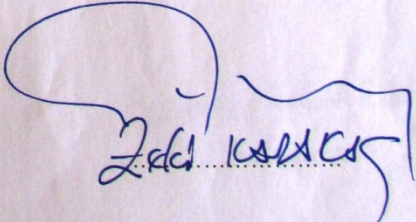
- **Arda Karakaş'ın velisinden alınan izin belgesi**

Değerli veli,

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Seramik Ana Sanat Dalı Yüksek Lisans öğrencisiyim. "Bir Malzeme Olarak Kilin 7-10 Yaş Aralığındaki Downsendromlu Çocukların Sosyal Becerilerine Olan Etkisi" konulu tez çalışmamı başarıyla sürdürmekteyim. Tezin geliştirilmesi ve güçlendirilmesi için örneklem grubuna seçilen çocuğumuzla 01.04.2014 - 31.05.2014 tarihleri arasında seramik atölyesinde çalışılması ve çalışmaların görüntü kayıtlarının alınması konusunda izninizi arz ederim. Saygılarımla.

Caner YEDİKARDEŞ

Bu değerli ve anlamlı çalışmanız için çocuğumuzla seramik atölyesinde çalışabilir, görüntü kaydını alabilirsiniz. Tez çalışmanızda başarılar dilerim.

- **Mete Dizman'ın velisinden alınan izin belgesi**

Değerli veli,

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Seramik Ana Sanat Dalı Yüksek Lisans öğrencisiyim. "Bir Malzeme Olarak Kilin 7-10 Yaş Aralığındaki Downsendromlu Çocukların Sosyal Becerilerine Olan Etkisi" konulu tez çalışmamı başarıyla sürdürmekteyim. Tezin geliştirilmesi ve güçlendirilmesi için örneklem grubuna seçilen çocuğumuzla 12.12.2013 - 31.05.2014 tarihleri arasında seramik atölyesinde çalışılması ve çalışmaların görüntü kayıtlarının alınması konusunda izninizi arz ederim. Saygılarımla.

Caner YEDİKARDEŞ

Bu değerli ve anlamlı çalışmanız için çocuğumuzla seramik atölyesinde çalışabilir, görüntü kaydını alabilirsiniz. Tez çalışmanızda başarılar dilerim.

Kenan Duman
Kenan Duman

- Beril Kılınç'ın velisinden alınan izin belgesi

Değerli veli,

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Seramik Ana Sanat Dalı Yüksek Lisans öğrencisiyim. "Bir Malzeme Olarak Kilin 7-10 Yaş Aralığındaki Downsendromlu Çocukların Sosyal Becerilerine Olan Etkisi" konulu tez çalışmamı başarıyla sürdürmekteyim. Tezin geliştirilmesi ve güçlendirilmesi için örneklem grubuna seçilen çocuğumuzla 12.12.2013 - 31.05.2014 tarihleri arasında seramik atölyesinde çalışılması ve çalışmaların görüntü kayıtlarının alınması konusunda izninizi arz ederim. Saygılarımla.

Caner YEDİKARDEŞ

Bu değerli ve anlamlı çalışmanız için çocuğumuzla seramik atölyesinde çalışabilir, görüntü kaydını alabilirsiniz. Tez çalışmanızda başarılar dilerim.

Burhan Kılınc
Bull

- Eralp Ertaş'ın velisinden alınan izin belgesi

Değerli veli,

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Seramik Ana Sanat Dalı Yüksek Lisans öğrencisiyim. "Bir Malzeme Olarak Kilin 7-10 Yaş Aralığındaki Downsendromlu Çocukların Sosyal Becerilerine Olan Etkisi" konulu tez çalışmamı başarıyla sürdürmekteyim. Tezin geliştirilmesi ve güçlendirilmesi için örneklem grubuna seçilen çocuğumuzla 01.04.2014 - 31.05.2014 tarihleri arasında seramik atölyesinde çalışılması ve çalışmaların görüntü kayıtlarının alınması konusunda izninizi arz ederim. Saygılarımla.

Caner YEDİKARDEŞ

Bu değerli ve anlamlı çalışmanız için çocuğumuzla seramik atölyesinde çalışabilir, görüntü kaydını alabilirsiniz. Tez çalışmanızda başarılar dilerim.

Uğur Ertaş
Veli

- **Umut Uğurcan'ın velisinden alınan izin belgesi**

Değerli veli,

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Seramik Ana Sanat Dalı Yüksek Lisans öğrencisiyim. "Bir Malzeme Olarak Kilin 7-10 Yaş Aralığındaki Downsendromlu Çocukların Sosyal Becerilerine Olan Etkisi" konulu tez çalışmamı başarıyla sürdürmekteyim. Tezin geliştirilmesi ve güçlendirilmesi için örneklem grubuna seçilen çocuğumuzla 01.04.2014 - 31.05.2014 tarihleri arasında seramik atölyesinde çalışılması ve çalışmaların görüntü kayıtlarının alınması konusunda izninizi arz ederim. Saygılarımla.

Caner YEDİKARDEŞ

Bu değerli ve anlamlı çalışmanız için çocuğumuzla seramik atölyesinde çalışabilir, görüntü kaydını alabilirsiniz. Tez çalışmanızda başarılar dilerim.

Şenife UĞURCAN
.....
Uğurcan

- İlayda Ayvaz'ın velisinden alınan izin belgesi

Değerli veli,

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Seramik Ana Sanat Dalı Yüksek Lisans öğrencisiyim. "Bir Malzeme Olarak Kilin 7-10 Yaş Aralığındaki Downsendromlu Çocukların Sosyal Becerilerine Olan Etkisi" konulu tez çalışmamı başarıyla sürdürmekteyim. Tezin geliştirilmesi ve güçlendirilmesi için örneklem grubuna seçilen çocuğumuzla 12.12.2013 - 31.05.2014 tarihleri arasında seramik atölyesinde çalışılması ve çalışmaların görüntü kayıtlarının alınması konusunda izninizi arz ederim. Saygılarımla.

Caner YEDİKARDEŞ

Bu değerli ve anlamlı çalışmanız için çocuğumuzla seramik atölyesinde çalışabilir, görüntü kaydını alabilirsiniz. Tez çalışmanızda başarılar dilerim.

GÜLŞEN AYVAZ
.....
Gülşen

Not: Söz konusu teze ilişkin alınan izin belgelerinde de adı geçen tezin başlangıçtaki “Bir Malzeme Olarak Kilin 7-10 Yaş Aralığındaki Down Sendromlu Çocukların Sosyal Becerilerine Olan Etkisi” başlığı tez sürecinde değişikliğe uğrayarak “Kilden Yapılan Uygulamalar Yoluyla 7-10 Yaş Aralığındaki Down Sendromlu Çocuklara Beceri Kazandırılması” olarak kabul edilmiştir.